

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

4 | 2021

duha

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

SPOLUPRÁCE ŠKOLY A KNIHOVNY

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie, články

Memorandum o meziresortní spolupráci je na světě – <i>Jana Linhartová, Kateřina Tomešková</i>	2
Jak může knihovna spolupracovat se školou při rozvoji čtení, čtenářství a čtenářské gramotnosti – <i>Miloš Šlapal, Kateřina Gaszková</i>	4
Objevování Ameriky může odkrytí nové kontinenty – spolupráce škol a knihoven – <i>Edita Vaníčková Makosová</i>	7
Inspirace, podněty, náměty	
Čtenářská lekce VŠIVÁK – <i>Radka Vojáčková</i>	10
Budování tvůrčích prostorů v knihovnách – <i>Michaela Mrázová</i>	12
Slack – instantní messenger pro týmovou komunikaci – <i>Vojtěch Hamerský</i>	15
Proměny českého knihovnictví	
Rozhovor s knihovnicí Alenou Přikrylovou – <i>Helena Hubatková Selucká</i>	16
Veřejné knihovny	
Vzdělávání žáků a studentů v hradecké vědecké knihovně – <i>Michaela Hašková</i>	18
Spolupráce se školami v Knihovně Václava Čtvrtka v Jičíně – <i>Michaela Sehnalová</i>	21
Obecní kronika dříve a dnes: jak moderní doba proměňuje tradiční profesi – <i>David Valúšek, Kateřina Janošková</i>	23
Konference, akce	
Ne dluhům u veřejnoprávních institucí – <i>Lenka Hanzlíková</i>	26
Knihovna Biskupství brněnského slaví 20 let – <i>Lenka Klašková</i>	27
VII. workshop pro metodiky přivítala Městská knihovna v Písku – <i>Monika Kratochvílová</i>	28
Informace pro knihovny	
Kurzy pro knihovníky v roce 2022 – <i>Adéla Dilhofová</i>	30
Jak zapojit knihovnu do DNNT a jak tuto službu propagovat čtenářům? – <i>Martina Šmídtová, Vít Richter, Martina Smetánková</i>	31
Jak řídit knihovnu – příručka pro začínající vedoucí/ředitele knihoven – <i>Marie Šedá</i>	33
Tendence v současné německojazyčné literatuře – <i>Richard Guniš</i>	35
Z činnosti MZK	
Listopad v MZK ve znamení norské literatury – <i>Martina Šmídtová</i>	37
ČLČ/MZK na mezinárodním knižním veletrhu a literárním festivalu Svět knihy – <i>Kateřina Vytisková, Martina Šmídtová</i>	38
Týden knihoven 2021 v Moravské zemské knihovně – <i>Petra Chaloupková</i>	40
Stavební a rekonstrukční práce v MZK pokročily do další fáze – <i>Jan Lidmila, Roman Mátl</i>	42
Knihovnické osobnosti	
Mgr. Jana Vaculíková – <i>Dana Riedlová</i>	44
Oči Brna	
Oči Brna veřejnosti přiblíží Leopolda Šroma, letecké eso z Chrlic a moravské letce RAF – <i>Radoslav Pospíchal</i>	46
Recenze	
Nejstarší kartografická zobrazení Čech, Moravy a Slezska – <i>Jiří Dufka</i>	48
Z historie knihoven	
Knihovna rajhradských benediktinů – <i>Jiří David</i>	49
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
Knihovna Dánské technické univerzity DTU v Lyngby – <i>Jan Kamenický</i>	51
Rozhovor	
Historie není něco, co kdysi skončilo a už se nás to netýká – rozhovor s MgrA. Nadou Revilákovou – <i>Jana Nejezchlebová</i>	54
Fejton	
Knihovní algoritmus – <i>Viktorie Hanišová</i>	57

Vážení a milí čtenáři,

letošní poslední číslo časopisu Duha jsme se rozhodli věnovat tématu **spolupráce školy a knihovny**. Domníváme se, že s ohledem na současnou situaci se tato spolupráce stává stále aktuálnější a důležitější. V rubrice *Studie, články* přiblížíme podpis Memoranda o spolupráci Ministerstva kultury a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, možnosti rozvoje čtenářské gramotnosti z perspektivy pedagogů napojených na knihovny a pohled metodického centra pro školní knihovny Pedagogické knihovny J. A. Komenského. O tom, že se při vzdělávání žáků a studentů knihovny přizpůsobily novým podmínkám, Vás přesvědčí kolegyně z Hradce Králové, Jičína (*Veřejné knihovny*) nebo Hodonína (*Proměny českého knihovnictví*).

Vzdělávat se však potřebují i sami knihovníci. Proto přinášíme nabídku kurzů pro knihovníky v roce 2022 i příručky pro začínající ředitele knihoven (*Informace pro knihovny*). Pokračujeme také v tématu, jak zapojit knihovnu do DNNT a jak tuto službu propagovat čtenářům. Dále se ohlížíme za knižním veletrhem Svět knihy, Týdnem knihoven (*Z činnosti MZK*) a 20. výročím Knihovny Biskupství brněnského (*Konference, akce*). Kromě jiného Vás pozveme na návštěvu do Knihovny Dánské technické univerzity v Lyngby, která se může právem pyšnit titulem Smart Library. V čísle nechybí ani další obvyklé rubriky včetně recenze či fejetonu. Přejeme Vám úspěšný závěr roku a krásné předvánoční dny.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 35 (2021), číslo 4.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Masarykova veřejná knihovna Vsetín – Pasování prvňáčků
na čtenáře knihovny za přítomnosti zástupců vedení města,
fotografie: Archiv MVK Vsetín

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4x ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor, Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka, Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka, Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka a jazyková korektura

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady,
PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín),
Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Memorandum o meziresortní spolupráci je na světě

Jana Linhartová, Kateřina Tomešková
linhartova@svkul.cz, Tomečkova@svkul.cz

Memorandum o spolupráci Ministerstva kultury a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy bylo uzavřeno s cílem koordinovat přístup při budování a rozvoji vzdělané, kulturní a soudržné společnosti. Autorky článku seznamují se složitou cestou k realizaci této potřeby a konkrétním naplňování meziresortní spolupráce v oblasti knihoven, paměťových institucí se školami, s podporou rozvoje čtenářství, informační a mediální gramotnosti.

...je na místě si připomenout, že cesta k podpisu memoranda trvala dlouho, proto stojí za připomenutí, co všechno podpisu předcházelo.

Po několika desetkách let, kdy se v minulých koncepcích státní kulturní politiky jen zřídkakdy hovořilo o zapojení českých paměťových a kulturních institucí do vzdělávání, byl díky stále se zvyšujícímu zájmu škol o edukaci jejich potenciál od počátku 21. století postupně podpořen několika legislativními dokumenty Ministerstva kultury ČR. V roce 2017 navíc konečně získala profese „*edukátor v kultuře*“ potřebný legislativní

rámeček, přičemž změna v Katalogu prací a kvalifikačních předpokladů nabyla na účinnosti až ke dni 1. 1. 2018.

V souvislosti s opakovanými výzvami odborníků i široké učitelské a kulturní obce nasměrovanými k zajištění systémové podpory vzdělávání žáků v prostředí paměťových institucí vyhlásilo ve stejné době (v roce 2017) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy pokusné ověřování „*Vzdělávací programy paměťových institucí do škol*“, jehož hlavním cílem bylo ověřit vliv zážitkové pedagogiky na zvýšení kvality výuky žáků.

Ministři kultury a školství podepisují Memorandum o meziresortní spolupráci

Na vznik tohoto šetření lze zpětně pohlížet jako na historicky první spolupráci svého druhu mezi rezortem školství a kultury a také jako na úspěšný krok, který se díky aktuálnosti tématu a pozitivním výsledkům ověřování dočkal pokračování. V rámci dalších dvou běhů bylo podporováno využívání edukačního potenciálu široké škály institucí – muzeí, památníků, knihoven, galerií, skanzenů i památkových objektů, kterého využilo celkem 162 057 žáků ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií. Závěry ověřování přesvědčivě zdůvodnily nutnost změny školského zákona a díky tomu došlo od roku 2021 k razantnímu navýšení normativně přidělovaných ONIV (finace pro běžné výdaje) pro školy.

V roce 2018 probíhaly napříč kraji veřejné panelové diskuze pod názvem „*Knihovna - věc veřejná*“ a nejinak tomu bylo i v kraji Ústeckém. 27. června 2018 se sešli v zasedacím sále Krajského úřadu zástupci krajů, místních samospráv, knihoven a jejich partnerů a debatovali o nutnosti proměn knihoven ve 21. století. Pozvání do panelu přijali i zástupci obou resortů. Ministerstvo kultury zastupoval ředitel Odboru knihoven a literatury Milan Němeček a Ministerstvo školství ředitel Odboru vzdělávání Jaroslav Faltýn. V rámci diskuze se debatovalo o důležitosti meziresortní spolupráce obou resortů na všech úrovních a nutnosti jejího zakotvení. Jako jedna z panelistů jsem v rámci diskuze vznesla návrh podpořit vznik meziresortní pracovní skupiny a pan Jaroslav Faltýn poté veřejně přislíbil, že se zasadí o její vznik. Tuto zprávu s radostí kvitoval nejen pan Milan Němeček, ale i ostatní panelisté, mezi něž patřil ředitel Knihovnického institutu Národní knihovny ČR Vít Richter, děkan Pedagogické fakulty UJEP Pavel Doulík a předseda Sdružení knihoven Tomáš Řehák v roli moderátora.

V červnu r. 2019 pořádala Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem první Kulturní fórum Ústeckého kraje, kde se opět debatovalo o nutnosti ukotvení meziresortní spolupráce. I zde byli přítomni zástupci obou resortů a po skončení fóra se dohodli na termínu schůzky pracovní skupiny. Ta proběhla koncem srpna

2019 a scházela se pravidelně. Naposledy se sešla 12. března 2020, v den, kdy byl vyhlášen nouzový stav. Jednání se poté přerušila a celá společnost se ocitla v situaci, kterou nikdo z nás dosud nepoznal. Knihovny se i přes nouzový stav pro veřejnost nikdy neuzavřely, jejich zaměstnanci se stali ze dne na den dobrovolníky, zdravotníky, záchranáři a pomáhali všude tam, kde bylo třeba. Služby knihoven se ze dne na den převedly do online prostoru a začaly vznikat nové netradiční služby pro veřejnost.

Jednání pracovní skupiny se přesunula koncem roku 2020 do online prostoru a začala se připravovat finální podoba Memoranda, kterou několikrát připomínkovali zástupci obou resortů. Memorandum podepsali 6. září 2021, v předvečer konference Knihovny současnosti, ministr kultury Lubomír Zaorálek a ministr školství Robert Plaga. Odkaz na plné znění Memoranda v elektronické podobě: <https://www.mkcr.cz/novinky-a-media/ministri-kultury-a-skolstvi-podepsali-memorandum-o-meziresortni-spolupraci-4-cs4430.html>

V kontextu společenského zájmu o zatraktivnění školní výuky (a naplňování požadavků na zvýšení kvality vzdělávání) se dnes rovněž nabízí vhodně navázat na obsah nového dokumentu strategické povahy „*Hlavní směry vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*“, který schválila vláda v loňském roce (19. října 2020). Na dílčích úpravách dokumentu MŠMT se podíleli také zástupci MK, kteří zajistili zapracování pasáží poukazujících na zvláštní význam formálního i neformálního vzdělávání v paměťových, uměleckých a jiných kulturních institucích.

Je potěšitelné, že po řadě více či méně úspěšných jednání mezi zástupci různých profesních společenství a vedoucími pracovníky obou resortů je díky nově vzniklému memorandu zájem o spolupráci mezi rezorty konečně oficiálně deklarován a že současný „hled“ škol po účasti žáků v atraktivních edukačních programech, který úzce souvisí i se změnami vyvolanými současnou kurikulární reformou českého školství, bude díky tomu o to lépe uspokojen...

Jak může knihovna spolupracovat se školou při rozvoji čtení, čtenářství a čtenářské gramotnosti

Miloš Šlapal, Kateřina Gaszková

Milos.slapal@email.cz, Katerina.gaszкова@zstrikop.cz

Autoři článku zdůrazňují potřebu spolupráce knihoven a škol v oblasti dlouhodobého systematického rozvíjení čtenářské gramotnosti žáků. Vysvětlují, jak jsou důležité dovednosti čtenářské gramotnosti pro život všech dětí i později i dospělých. Netýká se to tedy práce s talentovanými nebo studijně zaměřenými žáky, ale všech bez rozdílu. Významná je proto podpora pedagogů při seznamování a využívání efektivních metod a strategií. Článek seznamuje s tematickou zprávou České školní inspekce i s možnostmi knihoven, školních a veřejných, na společné práci při tvorbě Místních akčních plánů (MAP).

Knihovny a školy mají silný důvod ke spolupráci. Obě tyto instituce zajisté chtějí, aby se každé dítě a každý žák stal zaujatým, nezávislým a přemýšlivým čtenářem pro celý život. Jak se mohou na cestě k této vizi vzájemně podporovat a čím mohou být v současné době veřejné knihovny užitečné školám při rozvoji čtení, čtenářství a ČG? Na co a na koho se pak mají zaměřovat?

V roce 2016 vydala Česká školní inspekce tematickou zprávu *Rozvoj čtenářské, matematické a sociální gramotnosti na základních a středních školách ve školním roce 2015/2016*.¹ Zaměřovala se v ní na tři hlavní čtenářské oblasti – vztah čtenáře ke čtení a četbě, osvojení základních čtenářských strategií a zaměření na samotný text, jež zahrnovalo práci s autentickými, neučebnicovými texty a také s typy textů z různých médií.

ČŠI na základě šetření doporučila věnovat zejména ve vyšších ročnících ZŠ zvýšenou pozornost studijně nezaměřeným žákům, neboť pozorované výsledky ukazovaly na zcela nedostatečně rozvinutou čtenářskou gramotnost,

často i absenci základní čtenářské dovednosti. Dále doporučila podporovat pedagogy ve využívání efektivních metod a strategií umožňujících rozvoj čtenářské gramotnosti a posílovat pozitivní vztah žáků ke čtenářství, vytvářet účinnou podporu pro rozvoj čtenářské gramotnosti u chlapců a cílit podporu pedagogům především v krajích s dlouhodobými nízkými výsledky ve čtenářské gramotnosti.

Tato doporučení jen zvyrazňují dlouhodobé výzvy českého školství a přeneseně pak i českého čtenářství – jak účinně a systematicky podporovat **všechny žáky** a čtenáře, jak pomoci čtenářům, které čtení nebaví a nemají k němu vybudovaný vztah, jak podporovat učitele, aby věděli "jak na to".

Knihovnické lekce a besedy

Většina knihoven tradičně realizuje svou podporu školám nabídkou knihovnických lekcí a besed, které mají obohacovat školní výuku. Besedy jsou nejčastěji navázané na jednotlivé knihy, autory, případně žánry, v hojně míře jsou zastoupena i informační témata, která doplňují předpokládaný obsah školního učiva (dopravní výchova, ekologie, historie, vlastivěda, apod.). Jak to ale zařizovat, aby byl tento základní

¹ Rozvoj čtenářské, matematické a sociální gramotnosti na základních a středních školách ve školním roce 2015/2016. [online]. In: Praha: ČŠI, listopad 2016 [cit. 2021-10-23]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-Rozvoj-citenarske-matematicke-a-socialni-gramotnosti>

formát užitečný a dlouhodobě a systematicky přispíval k rozvoji čtenářství všech dětí?

Knihovna Třinec se školami spolupracuje dlouhodobě a promyšleně. Besedy – programy, které učitelům a jejich žákům nabízejí knihovnici, jsou představovány na začátku školního roku neformálním posezením u kávy a knih. Knihovnici vytvářejí lekce na míru jednotlivých ročníků, velmi často jsou to lekce s prvky nebo metodami kritického myšlení a aktivního učení.

Učitelé se takto sejdou v knihovně a tráví společně odpolední čas s knihovnicí, kde jim jsou lekce představeny a zároveň nad jejich záměrem a účelostí mohou diskutovat. Mají možnost si o cílech lekcí povídat, popřípadě přispět vlastními náměty. Knihovníci jsou ochotni připravit i lekce na přání učitelů podle potřeb jejich žáků. Nechybějí zde ani knížky, se kterými knihovníci v lekcích pracují a také knižní stálice i novinky, které jsou připraveny k přečtení, prolistování, k povídání si nad nimi. Ty pak mohou být učitelům inspirací při nákupu knih do školních či třídních knihovniček.

V čem se mohou knihovny a školy vzájemně podporovat a společně učit

Ještě symetričtější způsob spolupráce zažívají třinečtí knihovnici a učitelé při společné práci v rámci Místních akčních plánů rozvoje vzdělávání. V MAP pro čtenářskou gramotnost se mohou při pravidelných setkáních společně učit a dlouhodoběji promýšlet, jak cíleně podporovat žáky a jejich čtení.

Za dvě období v MAP spolu třinečtí učitelé a knihovníci vytvořili a realizovali mnoho aktivit a projektů. Knihovníci i učitelé mohli absolvovat kurz RWCT (Čtením a psaním ke kritickému myšlení). Měli také možnost se podrobněji seznámit s formátem dílny čtení, jejichž primárním cílem je, aby děti rády a s prožitkem četly beletristické knihy. Mnoho třineckých učitelů již dílny čtení zavedlo nebo zavádí jako pravidelnou součást rozvrhu.

Učitelé jsou sobě i knihovníkům ochotni navzájem otevírat hodiny dílen čtení, reflektovat je a společně se učit. Mohou vidět přímo v praxi, jak si děti knížky pro své svobodné čtení vybírají, jaká je jejich autentická čtenářská odezva, jak o přečteném a o svých konkrétních knížkách mluví. Na reflexích dílen čtení opět nechybí představování zajímavých knížek pro různé typy čtenářů.

Zájem dětí o čtení podpořil čtenářský festival ČteFesT, který probíhal v průběhu měsíce června v třinecké knihovně a v třineckých školách. Školáci se mohli setkávat s mnoha autory jak ve svých třídách nebo v knihovně, povídat si s nimi, klást otázky, číst z oblíbených knih, seznamovat se s knihami novými, mohli pracovat v rozličných workshopech. Učitelé i knihovníci zaznamenali větší zájem o četbu knih právě těch autorů, se kterými se děti na besedách setkávaly, naslouchaly autorským čtením, povídalý si o tom, jak spisovatelé píšou.

Učitelé, kteří se rozhodli jít cestou dlouhodobého rozvoje dětského čtenářství, vědí, že klíčovou roli sehrávají knihy, které umožní dětem čtenářský prožitek. Orientace v knižní

Komentovaná návštěva knihovny pro MŠ Moutnice, foto: Místní knihovna Moutnice

produkcí vzhledem k čtenářským potřebám dětí bývá často nad síly jednotlivého učitele. V tomto hledání jim bývají knihovníci velmi nápomocni. V Třinci proto spolu vytipovali několik desítek kvalitních knižních titulů. Společně s regionálními výtvarníky vytvořili takzvaný „čtenářský metr“, v němž si čtenáři mohou najít název knihy a jméno autora podle své čtenářské úrovně, knížku si v knihovně půjčit a číst. Protože stále vznikají a vydávají se nové knihy, vznikl i další, již druhý čtenářský metr. Metry hojně k inspiraci pro svou četbu využívají učitelé a jejich žáci – čtenáři. Metr je výzvou a oporou pro dobré čtenáře, kultivuje jejich četbu a především je upozorňuje na současnou aktuální četbu, která má potenciál s dětmi hýbat.

Jak pomáhat málo motivovaným čtenářům a dětem, které svou knihu zatím nepotkaly

Knihovny umějí pracovat s dobrými čtenáři. Existuje již velké množství podpůrných seznamů kvalitních a cenami ověřených knih s vysokou estetickou hodnotou. Potřebovali bychom ale hledat tituly, které mohou rozečíst a kultivovat nečtenáře. Tituly, které je přitáhnou k četbě, umožní jim zažít pocit, že čtení má něco do sebe a že stojí za to číst.

Knihovna města Hradce Králové vyvíjí nástroje pro individualizovanou podporu dětského čtenářství. V rámci Festivalu školní četby připravuje pro učitele seznamy doporučených knih pro děti různého věku včetně knih pro nenadšené čtenáře s kratším textem. Knihy jsou často doplněny videoprezentacemi, které usnadňují orientaci a vzbuzují zájem o daný titul. Knihovníci dokonce nabízejí učitelům konkrétních tříd vytvoření seznamu atraktivních knih pro danou třídu podle potřeb a zájmu dětí. Čtenáři mají také k dispozici vyhledávač Tisíc knih, kdy po zadání knihy, kterou mají rádi, dostanou doporučení na tisíc podobných.

Knihy na dosah

Jestliže chceme rozvíjet čtenářství všech dětí, musejí mít především knihy na dosah. Pokud pro některé děti není na dosah z různých důvodů veřejná knihovna, musí se jim přiblížit školní knihovna a v ideálním případě a v doslovném slova smyslu musí být pro ně opravdu na dosah kniha v třídní knihovničce. A právě v tomto prostoru různě vzdálených knih hraje velkou roli spolupráce odborníků na čtenářství – učitelů a knihovníků. Znalost konkrétních dětí, jejich potřeb a čtenářství a na druhé straně znalost knih, které jsou pro děti atraktivní a podnětné, zvyšuje šanci na čtenářský úspěch.

Pokročilí knihovníci a učitelé svou práci opírají o aktuální výzkumy čtenářství, díky kterým mohou svou činnost ukotvovat v reálných datech a uvažovat v širším kontextu čtenářství.² Jak opakovaně upozorňovala prof. Christine Garbe³, nejdůležitějším poselstvím výzkumů čtenářství je poznání, že čtení závisí ve všech fázích individuálního vývoje na osobních vlivech – rodičů (nebo prarodičů, sourozenců a přátel), učitelů, ale také knihkupců a knihovníků, kteří dokážou „svým“ čtenářům individuálně a kompetentně poradit. Bez spolupráce lidí, kteří mohou dětské čtenářství kompetentně podpořit, se knihy a čtenáři mohou nenávratně míjet. Knihy žijí jen tehdy, když je čtou a zprostředkovávají lidé.

Kateřina Gaszková a Miloš Šlapal jsou členové odborného týmu projektu Pomáháme školám k úspěchu, který se dlouhodobě věnuje rozvoji čtení a čtenářství žáků. K. Gaszková učí na I. stupni ZŠ a MŠ Třinec, Koperníkova 696, M. Šlapal učí český jazyk a dějepis na II. stupni ZŠ Emila Zátopyka v Kopřivnici.

2 V našem prostředí výzkum dětského čtenářství realizuje Knihovnický institut Národní knihovny České republiky. Viz FRIEDLANDEROVÁ, Hana, Irena PRÁZOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. České děti a mládež jako čtenáři 2017. Brno: Host, 2018. ISBN 978-80-7577-804-8.

3 GARBE, Christine.: Čtení v Německu: aktuální výsledky výzkumu, stav problematiky a koncepty podpory čtenářství. In.: Čtenářství, jeho význam a podpora. Výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo. Aktuality SKIP, 2008.

Objevování Ameriky může odkrýt nové kontinenty – spolupráce škol a knihoven

Edita Vaníčková Makosová
vanickova@nmpk.cz

Autorka se ve svém příspěvku zabývá dlouhodobou situací v rozvoji čtenářské gramotnosti žáků základních a středních škol. Připomíná špatné výsledky z průzkumu PISA v roce 2009 a následující snahy o podporu čtenářské gramotnosti, např. projekt „Co v učebnici nebylo“. Velmi kladně hodnotí dohodu meziresortní spolupráce ve formě Memoranda MK a MŠMT. Uvádí, že veřejné knihovny umí nabídnout zajímavá a potřebná témata využitelná průřezově ve vzdělávacím procesu. Pro efektivní rozvoj čtenářské gramotnosti žáků a studentů je zásadní spolupráce veřejných a školních knihoven, kterou podporuje i Česká školní inspekce.

Symbolicky na začátku nového školního roku v září tohoto roku byl podepsán dokument, jenž slibuje mnohé pro budoucí rozvoj spolupráce škol a knihoven¹. Ministři dvou resortů – Ministerstva kultury ČR a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR svými podpisy stvrdili Memorandum o spolupráci MK a MŠMT z důvodu potřeby koordinovaného postupu při budování a rozvoji vzdělané, kulturní a soudržné společnosti. V úvodu dokumentu se obě strany zavazují, že budou v součinnosti hledat konkrétní cesty pro podporu spolupráce knihoven, kulturních a paměťových institucí se školami a školskými zařízeními ve prospěch harmonického rozvoje osobnosti dětí, žáků a studentů v oblasti kulturního povědomí, rozvoje čtenářské, informační a mediální gramotnosti.

Tímto krokem se dostalo nejen knihovnám ale i dalším paměťovým institucím jistého ujištění, že nově ustavená meziresortní pracovní skupina se bude zabývat podporou role knihoven jako vzdělávacích institucí, které přispívají k rozvoji čtenářské, informační a mediální gramotnosti dětí, žáků

a studentů. Na hodnocení zda a jak se naplní význam tohoto memoranda v praxi, si ještě budeme muset nějaký čas počkat, ale i tak se domnívám, že pro mnoho kolegů a kolegů knihovníků je samotný akt uznání existence specialistů na vzdělávání v knihovnách velkým krokem. Zatím sice jen symbolickým, ale i tak důležitým.

Samozřejmě z pohledu vzdělávajících knihovníků nejde o nic nového pod sluncem. Knihovny poskytují školám kvalitní lekce a pořady desetiletí, ovšem stejná desetiletí musí bojovat s nedůvěrou a předsudky ze stran vedení škol a pedagogů.

V roce 2009 se Česká republika účastnila testování čtenářské gramotnosti PISA, ve kterém byli testováni žáci dvaceti tří zemí OECD. Výrazně podprůměrné výsledky našich žáků zalarmovaly státní instituce, které různými pobídkami iniciovaly rozvoj programů čtenářské gramotnosti na školách. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zařadilo do nabídky šablon podporovaných klíčových aktivit, financovaných v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, také šablonu „Čtenářské dílny jako prostředek ke zkvalitnění čtenářství a čtenářské gramotnosti“.

¹ Tisková zpráva Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR ze dne 6. září 2021. Ministři kultury a školství podepsali Memorandum o meziresortní spolupráci, MŠMT ČR

V rámci této pobídky bylo možné nakoupit značné množství beletrie a naučné literatury pro děti a mládež. Z praxe vím, že mnoho učitelů se při výběru knih obrátilo o radu k přirozenému spojenci, knihovníkovi dětského oddělení veřejné knihovny. Stejně tak hledalo mnoho učitelů inspiraci při přípravě čtenářských dílen právě v práci dětských knihovnic a knihovníků. Další iniciativou, která přinesla ovoce ve spolupráci knihoven a škol, byla pobídka k zakládání čtenářských klubů jako volnočasové aktivity na školách nejdříve pro 1. stupeň, později i pro žáky 2. stupně. V tomto projektu často spolupráce překročila hranice jen metodické pomoci při výběru vhodných titulů, ale často již i realizace klubových setkání se symbioticky odehrávala přímo v obecní knihovně.

Pokusem vymanit se jen z mantinelů problematiky čtenářské gramotnosti a zaměřit se i na další oblasti informační a dokumentové gramotnosti byl projekt *„Co v učebnici nebylo“*, který má v podnázvu přímo formulaci *Spolupráce knihoven a škol ve vzdělávacích základních a středních škol ve vzdělávacím programu*. V rámci tohoto projektu financovaném z výzvy Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání vzniklo formou týmové práce učitel/knihovnik celkem devět vzdělávacích programů. Na jejich tvorbě se podílelo devatenáct zapojených veřejných knihoven a dále 19 základních a středních škol. Obsahovým rámcem projektu byl rozvoj informační gramotnosti žáků ZŠ, středních škol a učitelů, neboť zvládat mnohostrannou interakci s informacemi je nezbytnou podmínkou života každého jedince ve znalostní společnosti. Programy jsou rozdělené do tří tematických modulů: Na cestě od autora ke čtenáři v knihovně, S informacemi k lepšímu celoživotnímu učení a Bádám v knihovně a píšu svůj odborný text. Přestože názvy modulů jsou nazvány poněkud obecně, lekce samotné rozpracovávají témata, která mají za cíl vytváření pozitivního vztahu dětí ke knihovně jako

institucím, učí je kriticky myslet, analyzovat text, organizovat znalosti pomocí myšlenkových map, časových os a studenty středních škol uvádí do problematiky citační etiky. To vše rozděleno do sedmdesáti bloků s tím, že realizace každého jednoho se vejde do běžné čtyřiceti pěti minutové výukové hodiny.

A zde bych se vrátila k memorandu o spolupráci knihoven, kulturních a paměťových institucí se školami. Jedním z deklarovaných cílů memoranda je akcentování využívání vzdělávací nabídky i informačních zdrojů knihoven a kulturních institucí všech typů v kurikulárních dokumentech jako funkční součásti školního vzdělávání. Výsledky projektu *„Co v učebnici nebylo“* jsou jasným důkazem, že knihovny se svou oborovou agendou dokáží nabídnout zajímavá a potřebná témata, která najdou využití průřezově v celém spektru vzdělávacích oblastí základních a středních škol.

Zajímavým spojencem ve snahách veřejných ale i mnohých školních knihoven zapojit se intenzivněji do vzdělávacího procesu základních a středních škol je kupodivu Česká školní inspekce. Indikátory, které si tato organizace stanovila jako hodnotící při inspekční činnosti, mluví velmi jasně o tom, co by mělo být cílem vzdělávání dětí. V metodice pro hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti stanovuje tři oblasti zkoumání při inspekční činnosti: Prvotní oblastí je *vztah čtenáře ke čtení a četbě*. Podkladem pro jeho posouzení jsou pozorovatelné poznatky – např. zda žáci mohou svou četbu volit, jak škola žákům dlouhodobě pomáhá (jak je vyučuje) vybírat si knihy, podíl času věnovaného četbě žákovy výběru a času věnovaného hromadně zadané četbě, žákovy motivace k četbě, způsob učitelova vedení žáků k ujasňování si kritérií „dobré knihy“, vyváženost zastoupení literárních, naučných a odborných textů v preferencích žáka. Ke čtenářskému vztahu patří i to, jaké prostředí a atmosféru škola k rozvoji čtenářské gramotnosti poskytuje

a buduje. Druhou oblastí zkoumání je *Osvojení základních čtenářských strategií*. Klíčové je sledování toho, jak jsou do čtenářských strategií žáci „zasvěcováni“, zda a jak učitel čtenářské strategie opravdu vyučuje nebo je jenom požaduje, jak se čtenářské strategie využívají ve čtení, aby se automatizovaly do podoby dovedností, jak dalece si žák sám uvědomuje, že strategie zná. Třetí oblastí je *Zaměření na samotný text*. Tato oblast zahrnuje učitelův i žákův výběr textů pro výuku a pro práci (v literární výchově, i při využití čtení v jiných předmětech), obsahuje problematiku práce s autentickými, nejen učebnicovými texty, a také s typy textů z různých médií. Dále zahrnuje stanovení úkolů, které má žák s textem provádět, a cílů, kterých má dosahovat. Žáci se při práci s textem učí, že text má autora, záměr i adresáta, a učí se je nejen rozpoznávat, ale také vnímat a vyhodnocovat uplatnění těchto faktorů ve svém porozumění a interpretaci textu.²

Pro školy jsou postupy. Ve všech těchto oblastech mohou knihovnici nabídnout školám letité zkušenosti. Vzpomeňme na první pokusy zakládat databanky knihovnických lekcí či biblioterapeutické formy

práce s knihou, které vznikaly v dobách, kdy se v kurikulárních dokumentech škol pojem čtenářské gramotnosti teprve zabydloval.

Pedagogická knihovna J. A. Komenského, jejíž součástí je i metodické centrum pro školní knihovny, podporuje učitele nejen českého jazyka a literatury po desetiletí nejen poskytováním rozsáhlého fondu odborné pedagogické literatury v oblasti čtenářské a informační gramotnosti, ale poslední roky také intenzivní lektorskou činností směrem k popularizaci současné tvorby pro děti a mládež a praktickými workshopy přípravy čtenářských dílen a práce s literaturou ve výuce. A není zdaleka jedinou knihovnou, která se učitelům snaží vyjít vstříc minimálně dobrou radou při doporučení kvalitní dětské četby.

Při všech setkáních s učiteli základních a středních škol, kteří se aktivně zabývají rozvojem čtenářské gramotnosti dětí, je mou první a myslím, že i nejdůležitější radou: „Rozhlédněte se po okolních knihovnách a najděte si svého knihovníka, nebo knihovnici.“ Nemyslím si, že by naplňování cílů memoranda přineslo nějaké výrazně nové prvky spolupráce škol a knihoven. Mně by ovšem naprosto stačilo, kdyby mělo za následek reálné hodnocení mnohaleté kvalitní práce desítek kolegů a kolegů knihovníků pedagogickou veřejností.

² Metodika pro hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti. Čj.: ČŠIG-2928/15-G2. Česká školní inspekce. Praha, 2015 [online]. Dostupné z: <http://www.niqes.cz/Niqes/media/Testovani/KE%20STA%c5%bdEN%c3%8d/V%c3%bdstupny%20KA1/%c4%8cG/Methodika-pro-hodnoceni-rozvoje-CG.pdf>

Bude vás zajímat, že...

... **výstava Obrazy zášti zkoumající vizuální projevy antijudaismu a antisemitismu v českých zemích byla zahájena 5. 10. 2021 v Liberci**. Výstava přináší chronologicky řazené příklady spojené se středověkými i raně novověkými náboženskými předsudky, nástupem moderního antisemitismu v 19. století s jeho strašlivými důsledky ve století 20., věnuje se i současným nenávisným projevům v prostředí internetových médií a sociálních sítí. Výstavu připravil Ústav dějin umění Akademie věd ČR a Oblastní galerie Liberec a je jedním z výstupů čtyřletého vědeckovýzkumného projektu v programu NAKI (podpora výzkumu Národní a kulturní identity) s názvem **Obraz nepřítele. Vizuální projevy antijudaismu a antisemitismu**, který Ústav dějin umění AV ČR řešil v letech 2018 – 2021. Dalším výstupem je kniha: **Hauser, Jakub, Janáčková, Eva. Obrazy nenávisť. Vizuální projevy antisemitismu ve střední Evropě. Praha : Artefactum, 2020. 271 s., obr. příl...**

Čtenářská lekce VŠIVÁK

Radka Vojáčková
vojackova@kvkli.cz

David Walliams: Nejhorší děti na světě

Anotace:

Povídková kniha britského autora Davida Walliamse představuje pět nejhorších kluků a pět nejhorších holek na světě. Čím jsou tak strašní, že se dostali na seznam nejhorších dětí na světě? Tak třeba Brečivá Berta je ubulená holka, která si ke všemu hrozně vymýšlí, Žofka chce jen jediné – válet se na gauči a sledovat telku, což se jí jednoho dne pěkně vymstí. Štěpka je pro změnu hrozná špindíra, která si pod svou postelí pěstuje skládku odpadků. Ta se jednoho dne změní v odpadkovou přišeru a Štěpku sežere. Ne vždy ale děti skončí tak špatně jako Štěpka, v některých povídkách k nim byl autor milosrdnější a děti se trochu napravily. Deset praštěných povídek o zlomyslných či podivných dětech doprovází nezaměnitelné ilustrace Tonho Rosse.

Cíl lekce – vysuzování z názvu knihy, předvídání děje, řízené čtení s otázkami – předvídání, autorský záměr, literární kontext, charakteristika hrdiny, práce s popisem.

Pomůcky:

písmena na skládání slova všivák, pracovní listy s popisem superhrdiny, popř. část textu k samostatnému čtení.

Před čtením

- Pátrání po písmenkách
Po místnosti rozmístíme písmena, z nichž děti skládají slovo VŠIVÁK. Děti pracují ve čtyřčlenných skupinách, písmena proto barevně odlišíme (1 skupina – modrá barva písmen, 1 skupina – červená atd.). Po nalezení všech písmen skupinky skládají slovo.
- Brainstorming na téma VŠIVÁK

Tabuli či flip rozdělíme na dvě části. Do každé části tvoříme soupis odpovědí:

- Co či kdo by mohl být všivák?
- Jaký je člověk – všivák?

Dětem sdělíme, že budeme číst z knihy D. Walliamse Nejhorší děti na světě.

- O jakých dětech se v knize asi píše?
- Jaké mohou být nejhorší děti na světě?
- Proč autor píše zrovna o nejhorších dětech? Může k tomu mít nějaký důvod, záměr?

Při čtení

Řízené čtení povídky Všivák (celá povídka viz příloha)

Čteme úvod povídky od str. Vši koušou, vši štípouaž po: Chtěl mít vši, vši a ještě víc vši!

- *Proč chtěl mít Venca vši? K čemu je potřebuje?*
- *Jak by vši mohl získat?*

V průběhu čtení odhalíme dětem obrázek Venci s plnou hlavou vši. Obrázek by měl být velký, aby jej všichni dobře viděli. Pokračujeme v četbě od: O přestávce honil tu nešťastnou holku po hřišti.....až po str. 58: Venca už jako hodně malinký četl celé dny komiksy. Na svůj věk byl drobný a chtěl být (silný a mocný – nečteme) jako postavy v jeho komiksech.

- *Jací bývají hrdinové v komiksech?*
- *Jaké postavy (hrdiny) z komiksů znáte?*
- *Mají něco společného?*
- *Proč se chtěl podobat postavám z komiksu?*
- *Jak by toho mohl docílit?*

Jenže Venca měl úplně normální dětství. Neměl takové štěstí, aby ho kouzl RADIOAKTIVNÍ

PAVOUK, aby se narodil NA VIKINSKÉ PLANETĚ nebo aby spadl do studny s NETOPÝRY. *Poznáte, o jaké komiksově hrdiny se jedná?*

A krom toho, superhrdinové mu připadali trošku nudní.

- *Co superhrdinové dělají? Jací jsou?*
- *Jsou opravdu nudní nebo to jen Vencovi tak připadá?*
- *Jakým hrdinou chce Venca být a proč?*
- *Jakým hrdinou byste chtěli být vy, kdybyste si mohli vybrat?*

Vždycky konali dobro. SUPERPADOUŠI byli mnohem zajímavější. Takže netrvalo dlouho a zlomyslný Venca vymyslel plán.

- *Co má Venca asi v plánu?*

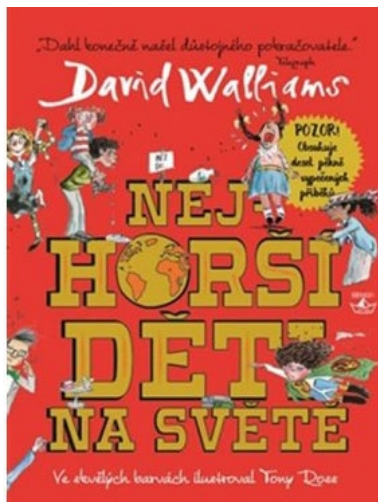
Jednou ráno, když stál v koupelně a až po str. 59: Naštěstí jeho tetička Pat uměla docela dobře šít a pro svého synovce velmi rychle spíchla kostým SUPERPADOUCHA. *Děti dle popisu kostýmu vytváří náčrtek (kresbu) Venci jako superpadoucha.*

- *Popis: triko s písmenem V jako Všivák, které vyšila tetička Pat, babiččiny punčocháče, pláštěnka udělaná z maminčiny sukně, tátovy staré boxerky, holínky.*

Obrázky vystavíme, můžeme nechat děti okomentovat.

Pokračujeme v četbě od: Venca si kostým oblékl..... (odhalíme dětem obrázek Venci v kostýmu) Až po str. 62: Tohle bude zábava.

Další část můžeme jen převyprávět nebo dětem texty rozdat k samostatnému čtení (časově náročnější). Můžeme také dětem ukázat jen obrázky a nechat je hádat, co Všivák provedl. Poté uvedeme správně:

Všivák se pomstil kuchařce Zvadlé za to, že nejčastěji vařila brokolici, kterou Venca nenáviděl. Vší házely uvařenou brokolici po paní Zvadlé, až vypadala jako zeleninová hrouda.

Řediteli se Venca pomstil za to, že ho ředitel dočasně vyloučil za čtení komiksů při hodinách. Vší utvořily jednu velkou superveš a ředitele vyděsily.

V hračkářství vši ukradly všechny hračky a když ho potom honila policie, vši napadly policejní auto a to nabouralo.

Ukradly všechny hračky a když ho potom honila policie, vši napadly policejní auto a to nabouralo.

Pokračujeme v četbě od str. 70: Teď už Všivák nemohlo zastavit nic... až po: Jenže před domem stál dav lidí z městečka.

- *Co lidé z městečka chystají?*
- *Jak chtějí všiváka zastavit?*

Místo vidlí a pochodní, kterými se obvykle vybavují zuřící davy, mávali lidé hřebeny... *dočteme do konce.*

Po čtení

- *Líbila se vám povídka?*
- *Dozvěděli jsme se, proč chtěl být Venca Všivákem?*

Vrátíme se k původnímu zápisu na téma Všivák a porovnáme Vencu Všiváka.

- *Byl Venca opravdu všivák? Patří právem mezi nejhorší děti na světě?*

Budování tvůrčích prostorů v knihovnách

Michaela Mrázová
mrazova@svkos.cz

Knihovny v posledních letech vytváří prostory, které nazývají různě – tvůrčí dílna, kreativní prostor, makerspace, technický koutek aj. Cíl mají tato místa stejný – pomáhat rozvíjet technickou gramotnost různých věkových skupin, podílet se na rozvoji dovedností v oblasti programování a kódování, seznámit návštěvníky s novými trendy v oblasti technologií, rozvíjet kreativitu a další dovednosti důležité pro 21. století.

Koncept STEM a změny ve školství

To, že se tyto nové technologie dostávají čím dál více do knihoven, souvisí také se změnami ve školství. Do popředí se dostává koncept STEM výuky, který klade důraz na propojování technických předmětů (Science/přírodní vědy, Technology/technika, Engineering/technologie, Mathematics/matematika). Předměty už nestojí jako samostatné vědní obory, ale za pomoci znalostí z každého z nich se snažíme vyřešit určitý problém či přijít na nějaké konkrétní řešení.

Druhým faktorem z oblasti školství, který dal knihovnám impulz budovat tvůrčí prostory, je nová revize Rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání v oblasti tzv. „*nové informatiky*“ a nové klíčové kompetence – digitálních dovedností. Tato revize klade důraz na rozvoj inforatického myšlení a na porozumění základním principům digitálních technologií. A tyto kompetence je nutné rozvíjet již od 1. stupně základních škol. Není cílem udělat z žáka na ZŠ dokonalého programátora, ale pomoci mu se v technologiích a jejich používání orientovat, chápat STEM předměty jako celek a být kreativní při řešení problémů.

Zde se tedy nabízí šance pro knihovny – být jakýmsi technologickým hubem pro školy v okolí. Může poskytovat prostor a zázemí pro práci s technologiemi, může být rádcem

či mentorem při pořizování a používání techniky, může své vybavení se školami sdílet. Možností je mnoho, stačí se jenom odprostit od toho, že knihovna pro školy realizuje pouze besedy a lekce zaměřené na čtenářskou gramotnost.

Financování

A kde na to vzít, ptáte se? Rozpočty knihoven nejsou bezedné a pandemická situace tomu také moc nepomohla. Stále jsou tu ale příležitosti a možnosti, jak do knihovny pořídit zajímavé vybavení, které nezruinuje váš rozpočet. Nemusíte hned pořídit velkolepé vybavení za statisíce, ale na začátek postačí jeden nebo dva druhy robotů a další vybavení můžete pořídit zase následující rok. Smyslem není mít co nejvíce vybavení, ale mít smysluplný koncept fungování vašeho tvůrčího prostoru.

Jako první se určitě nabízí **VISK** (Veřejné informační služby knihoven) a jeho **podprogram č. 3**. Aktuálně najdete na webu Národní knihovny¹ výzvu k podávání žádostí na rok 2022. V souvislosti s naším tématem jsou důležité tyto hlavní priority:

4. PODPORA VYBUDOVÁNÍ A OBNOVY TECHNOLOGICKÉHO VYBAVENÍ KNIHOVEN jako center celoživotního vzdělávání v oblasti informační gramotnosti pro veřejnost, včetně vybavení pro

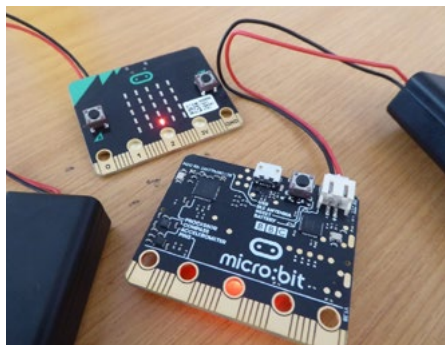
¹ <https://visk.nkp.cz/visk-3-informacni-centra-verejnych-knihoven-ickekn>

realizaci videokonferencí a tvorbu významů vzdělávacích akcí pro veřejnost. 5. PODPORA NÁKUPU SPECIÁLNÍHO VYBAVENÍ INTERAKTIVNÍCH UČEBEN A DÍLEN V KNIHOVNÁCH vybavení interaktivních učeben, tvůrčích dílen a laboratoří informačními technologiemi (hardware, elektronika, software). Žádost o podporu technického vybavení musí obsahovat ucelený koncept tvůrčí dílny včetně personálního zajištění.

Další možností jsou různé grantové podpory. Jedním z grantů, ze kterého lze získat až 10 000 Kč (400 €) na softwarové i hardwarové vybavení je iniciativa **Meet and Code**². Za ní stojí německá společnost SAP a další partneři z EU. Za koordinaci a výběr projektů je zodpovědná společnost TechSoup, která spolu s partnerskými organizacemi pomáhá budování kapacit, podporuje občanskou angažovanost, sociální inovace nebo digitální začleňování mnohých neziskových organizací, mimo jiné také knihoven. Cílem Meet and Code je představit dětem a mladým lidem ve věku 8 až 24 let svět technologií a programování. Akce jsou připraveny tak, aby mladým lidem ukázaly, že programování není nuda. Akce je také mají naučit, jak technologie fungují a jak IT ovlivňuje náš každodenní život.

Uspořádat můžete například hackathony, programovací workshopy, přednášky, filmové akce, soutěže, programovací noci, kurzy robotiky a další. S ohledem na situaci proběhly všechny podpořené akce online. Samotná žádost ani administrativa okolo projektu není nijak náročná, navíc zde není nutná spolupráce na financování akce.

Třetí možností, jak získat finance na různé vybavení do knihoven je spolupráce s **Místními akčními plány rozvoje vzdělávání**, tzv. MAPy. Jejich cílem je spolupráce lokálních partnerů. MAP je prioritně zaměřen na rozvoj kvalitního inkluzivního vzdělávání dětí a žáků. Zahrnuje oblasti včasné péče, předškolního

Micro:bit

a základního vzdělávání, zájmového a neformálního vzdělávání a podporuje spolupráci zřizovatelů škol a ostatních aktérů ve vzdělávání pro řešení místně specifických problémů a potřeb. Neváhejte se obrátit na vaše místní koordinátory, MAPy nabízí skvělou příležitost k propojení měst/obcí, knihoven a škol.

Za málo peněz...

Ne všechna technika nás musí stát závratné částky. Vždy se dá najít vybavení, které, jak se říká, je „za málo peněz, hodně muziky“. Co určitě musíme zmínit, tak je **micro:bit**. Jde o mikropočítač, který umožňuje hravě zvládnout základy programování a je to efektivní výukový nástroj pro rozvíjení kreativity a digitální gramotnosti. Aktuální verze micro:bit V2 (jedna „destička“) se dá pořídit od 500 Kč.

A co micro:bit umí? Má zabudovaný Bluetooth, reproduktor, mikrofón, integrovaný dotykový senzor a využití má v realizaci různých projektů od dálkově ovládaného vozítka až po automatizaci v domácnosti nebo na zahradě. Programovat se dá buď na počítači přes online prostředí Makeblock (jednoduchý vizuální blokový jazyk, podobný Scratchi) nebo v mobilní aplikaci s následným propojením přes Bluetooth.

Dokupovat k němu lze nejrůznější senzory, servomotory, led diody, tlačítka, nástroje pro IoT či vozítka a další. Pustit se tak můžete do projektů jako je krokomeř, sledování

² <https://www.meet-and-code.org/cz/cs/about>

Scottie go!

vlhkosti v květináči, monitorování teploty nebo CO₂ v místnosti apod.

Dále můžeme doporučit „programovací“ deskovou hru **Scottie go!** Ta v sobě kombinuje „offline“ deskovou hru, ve které pomocí bloků z tvrdého papíru skládáte kód a mobilní aplikaci, která umí vámi navrhnutý kód rozpoehybovat. V podstatě jde o krásný příklad aplikace rozšířené reality.

Mimozemšťanovi Scottiemu se v roce 2030 porouchala jeho loď, musel nouzově přistát na planetě Zemi a vaším úkolem je mu

pomoci najít všechny ztracené součástky. Pohyb Scottieho po celé planetě se programuje pomocí bloků, postupně procházíte více než 90 úkolů s čím dál složitějšími zadáními a naučíte se, jak v programování fungují cykly, proměnné, podmínky i funkce.

Tímto uzavíráme náš čtyřdílný cyklus o programovacích hrách, 3D tisku, robotech a možnostech financování. Věřím, že vám uvedené informace budou nápomocné a pro případné dotazy či konzultace jsem vám k dispozici.

Bude vás zajímat, že...

... **každoročně je udělována Cena Arnošta Lustiga.** Cenu obdrží osobnost, která významně podporuje odvahu, statečnost, lidskost a spravedlnost. Cílem je upozornit na ty, kteří mají odvahu vystoupit z davu, pomoci druhým, beze strachu rozvíjet společenské hodnoty tak, jak to dělal Arnošt Lustig. Cenu založila v roce 2012 k prvnímu výročí spisovatelova úmrtí (26. 2. 2011). Česko-izraelská smíšená obchodní komora. Předsedou Výboru je profesor Jan Pirk, členy publicista Jefim Fištejn, rektor UK Tomáš Zima, Dana Drábová ad. V roce 2020 se pořadatelé se sponzory dohodli, aby svou podporu věnovali projektům ČVUT sloužícím v boji s koronavirem. **V roce 2021 obdržel Cenu chirurg Pavel Pařko, který se nechal v motolské nemocnici 27. 12. 2020 očkovat proti nemoci covid-19 jako první ...**

Slack – instantní messenger pro týmovou komunikaci

Vojtěch Hamerský
vojtech.hamersky@seznam.cz

V určitou chvíli může být týmová komunikace i v malém knihovním týmu (například v rámci jednoho oddělení) celkem komplikovanou záležitostí. Správná a efektivní komunikace nad projekty, dílčími úkoly či každodenní operativou je pro jejich fungování klíčové. Vybraná platforma, kde se taková komunikace odehrává, na to má jistě svůj jistý podíl. Pokud se tak některé zprávy řeší e-maily a další pak třeba na Messengeru, je to cesta zbytečného tříštění pozornosti. E-maily i zprávy v Messengeru mohou snadno zapadnout mezi ostatní a zpětně je dohledávat může stát velké úsilí.

Pro komunikaci v knihovnickém týmu (ať už pro celou knihovnu či pro oddělení samotné) je vhodné využít specializovaných platform, které umožňují komunikaci třídit a strukturovat. Jednou z nich je i Slack, instantní messenger využívaný v týmech profesionálů pro rychlou, snadnou, a přitom efektivní komunikaci.

Slack je dostupný takřka pro všechny největší systémy, a to i ty mobilní. Stáhnout a nainstalovat tak lze na Windows, macOS, Android či iOS. A pokud nechcete nic instalovat, dá se ke službě přihlásit i prostřednictvím webového rozhraní. Služba je v základní verzi dostupná zdarma. V rámci bezplatné verze můžete vytvořit tzv. jeden workspace neboli jedno virtuální místo, které bude sloužit pro vaši týmovou komunikaci. To je pak dále dělené na kanály, které si můžete tematicky přizpůsobit a vést v nich tak odděleně svoji komunikaci. Kanály můžete mít pojmenované například podle účelu, tedy **#akce-pro-verejnost** (kde budete s kolegy řešit organizační záležitosti pro připravované akce), **#katalogizace** (v němž můžete probírat problémy či otázky týkající se katalogizace nových

titulů), **#ctenarska-inspirace** (kde si s kolegy zkrátka budete sdílet zajímavé knižní tipy, které můžete předávat dál svým uživatelům). Takových kanálů můžete vytvořit více a dle své vlastní struktury. Primárně jde o to, abyste svoji komunikaci měli řádně oddělenou pro každý tým či účel.

Posílat zprávy můžete však i napřímo členům týmu, Slack tedy může snadno nahradit Messenger, WhatsApp či jiné další platformy, kde se vše může plést i se soukromými zprávami. Každou zprávu –

v kanále i napřímo dalšímu člověku – můžete dále formálně upravit a vizualizovat. Slack totiž umožňuje jednoduché formátování, přidávání hypertextových odkazů, odrážkových seznamů či dokonce celých příloh. A co je nejlepší, umožňuje propojení s aplikacemi třetích stran. Pokud tak například máte podklady pro besedy či další důležité dokumenty uložené na Google Disku, můžete si Google účet propojit se Slackem a posílat jako přílohy i vaše Google dokumenty, aniž byste museli otevírat Google Disk.

Jestliže potřebujete reakci některého ze svých kolegů či kolegyní, můžete je ve zprávě označit. V takovém případě daný člověk v aplikaci obdrží upozornění. Označování ve zprávách je přínosné zejména u takových zpráv, na něž chcete znát názor dalších lidí (a kdy by možná zpráva jednoduše zapadla mezi ostatními). V případě, že chcete některé důležité věci vyřešit ihned, můžete k tomu využít video či audio hovory.

Slack je tak opravdu komplexním a přitom do značné míry jednoduchým nástrojem pro týmovou komunikaci s využitím různorodých prvků, které podporují řešení společných projektů, dílčích úkolů a každodenní agendy v knihovnické praxi.

Rozhovor s knihovnicí Alenou Přikrylovou

Helena Hubatková Selucká
hubatkovaselucka@gmail.com

Městská knihovna Hodonín je základní knihovnou, která poskytuje rovným způsobem všem občanům bez rozdílu veřejné knihovnické a informační služby. Je organizační složkou Městského úřadu Hodonín a je knihovnou pověřenou vykonáváním regionálních funkcí. Městská knihovna má v Hodoníně na Brandlově ulici č. 81 svou pobočku. Přinášíme rozhovor s vedoucí pobočky Alenou Přikrylovou o změnách v její práci během posledních let.

Jak byste charakterizovala práci v knihovně v roce, kdy jste nastoupila do praxe?

Do knihovny jsem nastoupila v červnu 2003, po dvou mateřských a téměř desetileté péči o babičku. Nastoupila jsem do dospělého oddělení. O knihovnictví jsem nevěděla téměř nic, netušila jsem, jak je tato práce všestranná, co vše se v knihovně dělá, a tak jsem byla moc ráda, že jsem měla možnost absolvovat knihovnický kurz v MZK Brno. Nastoupila jsem do zaběhlého kolektivu a rozkukávala se. Z počátku jsem pracovala v dospělém oddělení, po odchodu kolegyně do důchodu jsem zaskakovala v dětském, začala jsem dělat besedy s dětmi, Noci s Andersenem atd.

Jaké největší změny v oboru během vaší praxe nastaly?

Pracovali jsme v programu Lanius. Asi každý ví, jaké technické vybavení knihovny měly, počítačů bylo málo, internet pro veřejnost byl placený. Všeobecná počítačová gramotnost nebyla nic moc, pomáhali jsme uživatelům při práci na počítači s dnes už samozřejmymi věcmi a sami se museli učit. Tak jsem

hledala možnosti ke vzdělávání. MZK mi hodně pomohla, jezdila jsem na různé semináře a školení. Byla to doba velkých změn a přicházely rychle. Knihovna se začala měnit. Modernizovalo se prostředí, technické vybavení, knihovna již přestávala být jen místem pro půjčování dokumentů, ale i místem pro vzdělávání a zábavu.

Máte velmi dobrou spolupráci se školou v Hodoníně, s jejími pedagogy. Jak se taková spolupráce dá vybudovat?

V lednu 2007 jsem přešla z hlavní knihovny na pobočku, která je určena pro všechny věkové kategorie. Přemýšlela jsem, jak vlastně začít pracovat úplně samostatně, jak by pobočka měla vypadat, co chci dělat se školami. Měla jsem možnost účasti na semináři Mgr. Šlapala – Dílny čtení v praxi, a to mě nakoplo. Získala jsem představu, čeho bych chtěla dosáhnout – pravidelných návštěv knihovny, spojených s cíleným výběrem knih. Prostě, abych jen nedělala program pro program, ale aby si děti cíleně vybíraly knihy dle témat, odcházely z knihovny s knihou, aby četly, co je baví, abychom si na další lekci povídali o přečtených knihách. Připravila jsem si témata čtyřpro jednotlivé ročníky i s programem lekce a oslovila nejdříve

kamarádku – učitelku z nedaleké základní školy. Pozvala mě na poradu učitelů, představila jsem jim svůj nápad ke spolupráci s knihovnou a pomalu se to rozjelo. Dnes už je to „zajetý systém“, přidaly se i další třídy z jiných škol. Takže teď mi to připadá jako samozřejmost, ale byla a je to soustavná práce a spolupráce. Velké poděkování patří mým učitelkám a učitelům. Máme přátelské vztahy, pořádáme pro ně spoustu projektů, zkrátka přijali knihovnu jako součást vzdělávacího procesu.

Vedla jste v době distanční výuky hodně on-line programů. Co bylo pro vás impulsem se do nich pustit?

Distanční výuka. Velké téma. Dnes už ani nevím, kdy bylo otevřeno a kdy zavřeno, vše se měnilo dost rychle. Konec roku 2019 byl hektický, děti alespoň stačily na konci školního roku přijít do knihovny vrátit knihy a půjčit si na prázdniny. Těšili jsme se na zaběhnutý režim, ale ten nepřišel. Obava, že budeme opět zavření, byla velkým impulsem pro přemýšlení o on-line lekcích. Někdy koncem října 2020 jsem napsala nabídku učitelkám a učitelům, že bychom se mohli společně setkávat distančně. Mým cílem bylo zůstat v kontaktu se čtenáři, číst na každé lekci, poskytnout zábavu prostřednictvím on-line přenosů, umožnit přístup ke knihám. Opět navazuji na dobrou spolupráci v dobách před covidovou pandemií, která se jistě promítla i do on-line spolupráce. Pak šlo vše rychle, musela jsem se vzdělat v různých nástrojích, neustále jsem hledala semináře a odkazy na výuku, učila jsem se za běhu, zkoušela, vymýšlela. Byly jsme si oporou s mojí kolegyní Svatavou Hýbnerovou z dětského oddělení, která taky vysílala živě. Navzájem jsme si zkoušely naše „onlajn“ a řešily technické problémy. Byla jsem přidána jako žák do každé třídy, domluvili jsme si časy, přišel mi odkaz a už to frčelo. Denně jsem měla až čtyři schůzky. Z počátku jsem lekce připravovala úpravou běžných lekcí do on-line prostředí, tak jak jsme zvyklí. Postupně mi kantoři psali, co by potřebovali k výuce např. prvouky, vlastivědy, českého jazyka atd., tak jsem postupně přidávala

různé kvízy, soutěže a úkoly, které mi pak děti posílaly e-mailem, já je četla, odpovídala atd. Vzniklo i moc krásných prací literárních i výtvarných. Když to shrnu – pustila jsem se do toho po hlavě, nebála jsem se, zkoušela všechno možné, moc se učila a hodně pracovala. Bylo to náročné, ale moc fajn. Doufám, že už se to nebude opakovat, ale kdyby ano, jsem připravena. Spoustu zkušeností z on-line prostředí využiji i dnes.

Jak se změnily požadavky a potřeby pedagogů a žáků po zkušenostech s distanční výukou?

Po rozvolnění se děti opět vrátily nejen do škol, ale i do knihovny. I když jsme se snažili, aby děti četly a zůstaly s knihovnou v kontaktu, není to to, co to bývalo. Požadavky od pedagogů po návratu z distanční výuky jsou jednoznačné. Vrátit se zpět do zavedeného systému, číst, číst a zase číst.

Jaké znalosti a dovednosti musí podle vás ovládat knihovník, který v současné době přichází do praxe? Co mu může pomoci?

Pokud do knihovny nastupuje vystudovaný knihovník, tak se dá předpokládat, že má základní znalosti o knihovnictví, vyzná se v odborných záležitostech, ovládá systémy, databáze, je počítačově mnohem lépe vybaven, než jsem byla třeba já v době svého nástupu. To jsou ale jen znalosti. Člověk, který chce pracovat v knihovně, musí být nejen vzdělaný, ale i empatický, měl by mít rád lidi, měl by mít chuť se vzdělávat, ale i být schopen vstřebávat zkušenosti a rady od starších kolegů. Dovednosti získá praxí. Doba je jaká je, často mám pocit, že se vytrácí „zdravý selský rozum“, na vše jsou pravidla a poučky. Z pohledu uživatele knihovny bych si přála, abych v knihovně našla příjemné a vzdělané lidi a aby knihovna byla místem setkávání, zábavy a vzdělání.

Alena Příkrylová studovala na Gymnáziu v Hodoníně. Absolvovala akreditovaný knihovnický kurz v Moravské zemské knihovně. Od roku 2003 pracuje v Městské knihovně Hodonín.

Vzdělávání žáků a studentů v hradecké vědecké knihovně

Michaela Hašková

michaela.haskova@svkhk.cz

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (SVKHK) se věnuje informačnímu vzdělávání dlouhá léta. V tomto článku se zaměříme na rozmezí několika posledních let. Třídní kolektivy mohou učitelé objednávat na lekce informačního vzdělávání, které považujeme za stěžejní a nejčastěji realizovanou formu školních návštěv knihovny. Mladší či starší teenageři při nich pracují vždy ve skupinách, vyhledávají dle připravených pracovních listů informace v různých typech dokumentů, pak zjištěné informace dávají do souvislostí a prezentují je spolu se svými názory. Nechybějí ani úkoly rozvíjející kreativitu, např. vytvoření plakátu, vymyšlení příběhu.

Další forma, zařazená od roku 2019, patří workshopům. Nyní v naší nabídce najdete tři s velmi odlišnou náplní. Jedná se o téma paměťových technik, které realizují zkušené lektorky trénování paměti. Dále jsme zařadili oceněný workshop deFacto vytvořený knihovnicí Městské knihovny v Praze, který jsme také v první vlně testovali. Postupně jej drobně upravujeme a nabízáme dále, jsme rádi, že se takto daří spolupráci mezi knihovnami. Poslední workshop jsme nazvali Jak na seminární/závěrečnou práci, zde jsme se inspirovali v Národní technické knihovně, ale vytvořili jsme jej na míru našim uživatelům. Nabízíme jej jak jednotlivcům z řad studentů a dalších případných zájemců, tak školním kolektivům. Využívají ho vysoké i střední školy. Vzhledem k pandemii a lockdownům jsme tento workshop několikrát realizovali i online. Zjistili jsme, že je to trochu jiná práce, má řadu výhod i nevýhod, ale v době uzavření knihoven zaplatpámbu za ni. Vždyť těžko by k nám do Hradce jinak zavítali studenti z okrajových oblastí republiky,

jako tomu bylo touto formou. Pro značný úspěch jsme se do budoucna rozhodli kombinovat přímou „výuku“ s tou online. A zájem je o obě. Bližší informace je možné najít v sekci Vzdělávání na webu SVKHK, zde: <https://www.svkhk.cz/Vzdelavani-uzivatelu/Uvodni-stranka.aspx>.

Současná epidemiologická situace není moc příznivá, nenahrává příliš častým návštěvám školami. Přesto na nás školy nezapomněly a objednávají se dále. Co je může odradit? Plánování s nejistým výsledkem: Nepůjde třída do karantény? Půjde nějaké omezení návštěv knihovny u těchto akcí? Mnozí také shledávají nepohodlnou povinnost nošení respirátorů v knihovně, když se jedná o kolektiv jedné třídy a ve škole jej nosit nemusejí. Na této povinnosti samozřejmě trváme a považujeme ji za správnou. Cokoliv zpomalí šíření koronaviru, je dobré. Některé školy zase ve snaze „dohnat“ neprobrané učivo příliš nefandí mimoškolním akcím. I proto jsme zavedli u některých z akcí možnost online formy, či návštěvy školy.

Osobní přítomnosti v knihovně se to však nevyrovná. Ne všichni si uvědomují, co vše může žákům a studentům návštěva knihovny, nejlépe opakovaná, přinést. Především je to skutečnost, že učení, vzdělávání neprobíhá jen ve škole, případně doma, knihovna je ideálním místem pro studium – ať už skupinové, či individuální. Pro mnohé se může stát prostředím knihovny vynikajícím zázemím. Je v ní teplo, světlo, útulno. Najdou zde obrovské množství informací, semináře o tom, jak vyhledávat relevantní informace, vzdělávací a zájmové přednášky. Zaměstnanci knihovny se mohou stát rádci, průvodci světem informací, jsou vždy připraveni zodpovídat zvědavé

dotazy uživatelů. A v knihovně nebudou nikdy jedinými návštěvníky (doufejme), potkají se tu jak se svými vrstevníky, tak se studenty staršími, se kterými mohou navázat kontakt, dále s badateli a staršími spoluobčany. Přirozeně zapadnou do komunity čtenářů, ať se už rozhodnou pro komunikaci s nimi, nebo je budou jen pozorovat a sdílet s nimi jeden stůl.

V tomto článku se nebudeme věnovat statistice návštěv lekci, spíš se chceme zaměřit na středoškoláky a na to, proč je dobré tuto skupinu včas podchytit, oslovit, zaujmout. Z výzkumů např. profesora Trávníčka nevyplývá, že klesá počet čtenářů, větší rozdíly než jinde jsou však u chlapců. V šetřeních věnujících se čtenářské gramotnosti moc dobře nedopadáme. A vzhledem k tomu, že čtenářská gramotnost souvisí s úspěšností ve studiu, tak je to celkem závažná překážka. Obecně platí, že s čím více stran jedinec získává pobídky, náměty ke čtení, zajímavé ukázky, tím vyšší je šance, že toho využije. Zásadní roli hraje samozřejmě rodina, škola už ovlivňuje méně, ale to neznamená, že není chytré ponoukání k četbě ze strany

učitelů veledůležité. Značný vliv mají kamarádi, vrstevníci, média. Pokud do toho vstoupí i knihovna, nemůže to být na škodu, zvláště v České republice, kde se chlubíme nejhustší sítí knihoven na světě. Učitelé prvních stupňů vodí děti do knihovny nejčastěji, návštěvy na druhém stupni už klesají. Ještě méně je středoškoláků, které přivede učitel. Toto není zkušenost naší knihovny, do vědecké knihovny sice občas přijdou i školkové děti, ale SVKHK většinou obsluhuje čtenáře od patnácti let. Co však s tím, když učitelé středoškoláky do knihovny nevodí? Možná by se to dalo i pochopit, neboť často narážejí na problémy s výměnami hodin, suplováním a dalšími překážkami. Co nás však na učitelích mrzí mnohem víc, je „servírování“ zhuštěných informací pod nos, místo směřování studentů k tomu, aby informace sami aktivně vyhledávali a dle zadaných úkolů si cestu k řešení nacházeli sami. Co se týče doporučené četby beletrie, ta jistě není na škodu, ale zasílat žákům texty z Ulož.to je už trochu přes čáru. Samozřejmě se tak nechovají všichni učitelé, ale jelikož se s tím setkáváme opakovaně,

Lekce o Karlu Čapkovi „Nejjednodušší a nejtěžší je říkat čistou pravdu“, foto: Markéta Hašková

považujeme za potřebné na tento problém upozornit. Místo aby žáci ze školy vyběhli na čerstvý vzduch a zavítali do knihovny, ve které by si vybrali vydání klasika s nejzajímavějšími ilustracemi a třeba ve vedlejší regále narazili na jinou lákavou knihu k přečtení, přijdou ze školy domů, zasednou k počítači, knihu pak prolítnou na monitoru, při tom stihnou čerstvé události z Facebooku, odpovědět dvacetkrát na zprávy z Messengeru, poslechnou si k tomu tři podcasty a z čtení nemají nic. Toto je třeba změnit. Můžeme snad doufat, že se po podepsání memoranda o spolupráci MK a MŠMT bude blýskat na lepší časy.

Ale zkusme to i jinak. Oslovme středoškoláky sami. Myslím, že je dobré podporovat nejen návštěvy celých tříd, ale i jednotlivců. Naše knihovna se proto otevírá této skupině ještě více: nabízí registraci zdarma a služby speciálně pro ně. Je otázkou, zda knihovna může a umí být pro teenagery náležitě přitažlivá, sexy, přínosná. Potenciál zde jistě je, využíváme jej však dostatečně? V případě vědecké knihovny vnímáme jako zásadní zhortit představu, že knihovna je jen pro ty, jejichž nejoblíbenější koníček je čtení, či pro tzv. vědátory. Takoví nadšenci si cestu do knihoven najdou sami. Na ně cílit nemusíme, i když je samozřejmě vítáme a plně podporujeme, pomáháme jim objevovat nové zdroje, směřujeme je dále. Knihovna je instituce

otevřená všem, zde si každý může najít svůj koutek, potkat se se známými, sdílet prostor s ostatními. Zjistí, že zde najde informace, pokud to nedokáže sám, je mu pomozeno, nejlépe tak, aby to už příště uměl sám. Pokud ho zaujme i časopis či kniha, výborně, ale toto není vstupenkou do knihovny. Sem může kdokoliv bez předchozích znalostí a nejen od určité míry intelektu.

O knihovnách se mluví jako o bezpečném prostoru, ale co tím vlastně myslíme? Především tu bezpečnost musíme zajistit, a to různými pravidly. Vstup pro každého, ale za nějakých podmínek – beze zbraní, bez alkoholu, drog, ne pod jejich vlivy, v knihovně se nepije ani nekouří, neohrožuje a neobtěžuje se okolí. To vše knihovna garantuje, teď ještě zútlumit prostředí tak, aby adolescenti např. raději vyměnili prostředí hospody, nákupních center či laviček v parku za moderní interiéry, případně exteriéry knihovny a jsme na správné cestě. Že bude dlouhá a trnitá, o tom není pochyb. Že nikdy neoslovíme a „nezachytíme“ všechny jedince, nás tolik mrzet nemusí, stačí si dát přiměřené cíle. Ruku na srdce: Umíme pracovat se středoškoláky, víme, co by chtěli, pracují u nás jako dobrovolníci tak, jak je to možné? Obávám se, že zde máme jako knihovny velké rezervy, které jsou však zároveň příležitostmi. Pojďme do toho, neboť, jak říkal i Jan Werich: „*Kdo chce, hledá způsob, kdo nechce, hledá důvod.*“

Bude vás zajímat, že...

... Svaz knihovníků a informačních pracovníků odměňuje od roku 2010 mladé lidi, kteří do knihovnictví přinesou dobré nápady, nové metody práce, žádoucí změny. **Cenu MARK za rok 2021 získal Tomáš Pavelka, starosta obce Mořice.** Jeho práce je významným přínosem oboru, aktivně podporuje knihovny v malých obcích. Daří se mu skloubit funkci starosty, knihovníka a studenta. Je hlavním iniciátorem spolupráce a propojování státní samosprávy a knihoven, odpovídá tomu i jeho působení ve Sdružení místních samospráv. Pro starosty připravuje projekt stáží v knihovnách – workshopů pro starosty a pracovníky v knihovnictví. Je velice záslužná myšlenka a následně realizace seznámení starostů s činností jejich místní knihovny. Jedině tak bude možná efektivní spolupráce a potřebná podpora pro knihovny ...

Spolupráce se školami v Knihovně Václava Čtvrťka v Jičíně

Michaela Sehnalová
sehnalova@knihovna.jicin.cz

Knihovna Václava Čtvrťka v Jičíně spolupracuje s místními i okolními školami velice úzce. Každý volný termín vhodný pro návštěvu škol v knihovně je rozebrán na několik týdnů dopředu. Knihovnice z dětského oddělení jsou velmi rády, že pedagogové berou knihovnu jako partnera pro rozvoj čtenářské gramotnosti. Spolupráce je oboustranná a příjemná jak knihovníkům a pedagogům, tak žákům, kteří se naučili trávit v knihovně i svůj volný čas.

Jmenuji se Michaela Sehnalová, pracuji v jičínské knihovně v dětském oddělení a ráda bych Vám, milým čtenářům, představila naše aktivity týkající se spolupráce se školami. V dětském oddělení pracují tři knihovnice na celkových 2,25 úvazku. Každý školní den se věnujeme vzdělávacím aktivitám pro třídní kolektivy, v odpoledních chystáme nabídky knih pro školní družiny a pracujeme v běžném knihovním provozu.

Vztah s pedagogy budujeme dlouhodobě. Nabízíme jim spolupráci a neustále přemýšlíme, jaké nové služby nabídnout, jak vylepšit stávající procesy a jak dělat z knihovny místo, kam

se chtějí čtenáři vracet. Spolupráce s paními učitelkami se postupně rozvinula v přátelství, komunikace je tedy mnohem snazší. Ne zřídka se pak stává, že některá ze tříd secvičí kulturní program, který následně v knihovně předvedou dalším třídám. V rámci projektu S knížkou do života nám děti ze škol pomáhaly s programem během vítání miminek do knihovny. Děti se rády zapojují do výtvarných soutěží, a tak prostory oddělení zdobí jejich obrázky.

Kvalitní programy pro třídy jsou ale jen začátek naší práce. Vedle vzdělávacích aktivit, které zajišťujeme přímo my, knihovnice, plánujeme

Dětské divadlo v zahradě knihovny

i programy s externími lektory, besedy se spisovatelí a spisovatelkami, programy divadelníků či dalších zajímavých osobností. O tyto aktivity je ze stran škol velký zájem. Některé třídy využívají i prostor knihovny zahrady pro vyučování či předávání vysvědčení na konci školního roku.

Z aktivit, které podpořily spolupráci knihovny a škol, bych ráda zdůraznila pro mě stěžejní body. Tím prvním je každoroční návštěva škol v přípravném týdnu na konci letních prázdnin. S kolegyní navštívíme paní učitelky a pány učitele z prvních tříd, probereme s nimi pasování prvňáčků na čtenáře, předáme potřebné materiály a domluvíme první návštěvu tříd na seznámení s knihovnou. Zároveň navštívíme i kabinet českého jazyka, kde připomeneme aktivity knihovny a předáme nabídku stálých besed. Tato nabídka není pouhým seznamem témat, ale plnohodnotným portfoliem, ve kterém je pod anotací každé besedy i dopodrobna rozepsáno, jakých vzdělávacích oborů se beseda týká, jaká průřezová témata zahrnuje a jaké klíčové kompetence žáci procvičí a získají, zúčastnili-li se besedy v knihovně. Pedagogům tato forma výrazně usnadní práci a zároveň vidí, že mluvíte stejným jazykem, neboť nabídka besed je plně v souladu s rámcovým vzdělávacím programem.

Další významný bod, který se v praxi velmi dobře osvědčil, je workshop o nových knihách pro děti a mládež pro pedagogy. Toto setkání pořádáme vždy ve třech termínech tak, aby se mohli zúčastnit všichni pedagogové bez ohledu na pracovní vytížení. Zpravidla je zvolen dopolední a odpolední termín poslední týden o prázdninách a odpolední termín v prvním školním týdnu. Během těchto setkání představíme pedagogům průřez novými knihami, které

vyšly od loňských prázdnin a mohly by najít oblibu u čtenářů. Knihy řadíme dle věkových kategorií a témat. Pedagogové se vždy dozvědí stručný obsah a pro jaké čtenáře je kniha vhodná, případně jak se dá ve výuce použít. Tato setkání jsou vždy velmi příjemná. Nad kávou si o knihách popovídáme, naplánujeme návštěvy tříd v knihovně a aktualizujeme seznamy doporučené literatury.

Protože jsme vybudovali velmi dobrý vztah mezi knihovnou a školami, neohrozila naše aktivity ani koronavirová pandemie. V období, kdy děti nemohly do knihovny docházet, jsme besedovali online. Nabízeli jsme online prohlídku knihovny i informační lekce a zprostředkovali jsme online setkání se spisovatelí. Paní učitelky velmi oceňovaly možnost obohacení distanční výuky. Pro děti jsme připravovali nejrozličnější soutěže, hádanky a tipovačky, které někteří pedagogové rovněž využili v rámci výuky.

I přes složitá protiepidemická opatření je i nyní náš kalendář stále zaplněn. Snažíme se vyjít vstříc všem zájemcům o návštěvu knihovny, o naše programy nebo o knihovní divadelní pohádku, kterou jsme secvičili během uzavření knihoven v době pandemie.

Skvěle fungující spolupráce knihovny a školy se nezrodí přes noc. Za vším je poctivá mravenčí práce, která se ale vyplatí a přináší jen samá pozitiva. Já osobně jsem si mezi paními učitelkami našla kamarádky, se kterými káva a zákusek chutná vždy lépe, se kterými ráda jezdím na školení, se kterými ráda sdílím sportovní zážitky, se kterými si vždy ráda popovídám. A všechny nás spojuje touha předávat nadšení ze čtení. Knihovna se tak pro nás stala i takovým místem příjemných setkání.

Bude vás zajímat, že...

... Sekce veřejných knihoven IFLA ve spolupráci s UNESCO připravuje aktualizovanou verzi **Manifestu veřejné knihovny**. Aktualizace se týká především tří oblastí: Společnost znalostí, Vzdálený přístup a Knihovny a udržitelný rozvoj ...

Obecní kronika dříve a dnes: jak moderní doba proměňuje tradiční profesi

David Valůšek, Kateřina Janošková
valusek@mza.cz, kjanoskova@mvk.cz,

V rámci setkání starostů obcí a knihovníků okresů Zlín a Vsetín byly panem Mgr. Davidem Valůškem, ředitelem Státního okresního archivu Zlín, prezentovány zajímavé informace ohledně obecních kronik. Představil obecní kroniky dříve a dnes a přiblížil, jak moderní doba proměňuje tradiční profesi. V následující reportáži z jeho vystoupení Vám přiblížíme zajímavé detaily ohledně kronikářské práce, které zaslouží pozornost už jen proto, že zejména v malých obcích bývá knihovník a kronikář často jedna a tatáž osoba.

Archivace kronik

Je dáno zákonem, že do sítě státních archivů (okresních, oblastních a národního) putují dokumenty všech veřejných institucí, tedy těch, které mají jakýkoli podíl na výkonu státní správy či samosprávy. Do jejich péče spadají tedy i všechny obce. Všechny dokumenty z těchto institucí podléhají skartačnímu řízení, přičemž je důležité si uvědomit, že skartace se nerovná likvidaci. Skartační řízení je důležitý bod v životě každého dokumentu, který vznikl z úřední potřeby. V tuto chvíli se rozhoduje, které dokumenty budou zlikvidovány a které budou převzaty do sítě státních archivů a stanou se z nich tedy archiválie. Mezi takto přijímané dokumenty patří i kroniky. Putují do archivů z obcí, škol, ale také z dalších institucí, které si kroniky vedou. Obecním úřadům od malých vesnic až po statutární města vznikla povinnost vést kroniku po vzniku Československé republiky zákonem č. 80/1920. Jedná se o jeden z nejkratších a nejstručnějších zákonů a obdobně stručný je i dnes platný zákon o kronikách obcí č.132/2006. Ze zákona mimo jiné vyplývá, že obce mají povinnost po deseti letech od uzavření svazku odevzdat kroniku do archivu. Školám vznikla povinnost vést kroniku již v 70. letech 19. století. Od roku 1870 stanovil školní a vyučovací řád povinnost školám zaznamenávat stanovené údaje, které byly kontrolovány školní inspekcí. Záleželo pak

na učitelích, zda kromě dění ve škole sledovali také další události hodné zaznamenání v dané obci. V každém případě sahají informačně obvykle mnohem hlouběji než později zakládané obecní kroniky.

Dalším zdrojem archiválií jsou kroniky institucí, které nemají povinnost vést kroniku stanovenou ze zákona. Jedná se především o kroniky farní a spolkové. Ty se do archivu dostávají zpravidla formou daru nebo na základě smlouvy o úschově. V druhém případě si archiv a daná instituce ve smlouvě přesně stanoví podmínky možností studia, které se mohou lišit od přístupu k jiným archiváliím uloženým v archivu. Jelikož spolky ani církve neukládají dokumenty v archivech povinně, liší se jejich umístění případ od případu. Takže celá řada kronik je uschována přímo na farách nebo ve spolkových místnostech či u představitelů daných spolků.

Co je vlastně kronika?

Jedná se o velmi oblíbený zdroj informací pro historiky laiky i pro historiky odborníky. Musí se s ní ale zacházet velmi opatrně. Liší se od klasického úředního dokumentu, který nese jasná, nezpochybnitelná data (jako např. rozhodnutí, usnesení, které vzniklo hlasováním atp.). Naproti tomu kronika nese záznam událostí zpracovaný subjektivním pohledem kronikáře. Často je psaná zajímavě, obsahuje množství detailů, ale neměli

bychom všemu automaticky stoprocentně věřit. Nejčastějším neduhem obecních kronik zakládáných po vydání zákona ve 20. letech 20. století je snaha kronikářů zmapovat historické události od počátku vzniku obce. Z kronikáře se pak stává tak trochu amatérský historik a ne vždy se daří zachytit historii kvalitním způsobem a dobře ji interpretovat. Kronikář se vyčerpá na záznamech z předešlých let a nemá kapacitu věnovat se aktuálnímu roku, pro který by měl zápisy pořizovat.

Možnost studia kronik je dvojí. Jednak mohou studující navštívit badatelnu, kde je originál uložený k prezenčnímu studiu, další možností je studium digitalizovaných kronik. Zde je třeba rozlišovat, zda je možné dokument zpřístupnit nebo zveřejnit. Archívy zpřístupňují velkou řadu dokumentů, ale mnohem menší skupinu zveřejňují, a to včetně kronik. Zpřístupnění dokumentu znamená přístup pouze v badatelně u vyhrazeného PC. Pokud zveřejňují, znamená to, že zpřístupňují archiválie online, a to je již mnohem složitější s ohledem na nutnou ochranu osobních údajů a mnohdy také autorských práv.

Digitalizované kroniky a ochrana osobních údajů

Výhodou při vystavování digitalizovaných dokumentů je, že se nemusíme obávat jejich znehodnocení. Zveřejňování digitalizovaných archiválií ale přináší problém s ochranou osobních údajů. Pro tento případ se řídíme následujícími dokumenty:

- Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) – Evropské nařízení z r. 2016
- Zákon č. 110/2019 Sb. o zpracování osobních údajů
- Zákon č. 132/2006 Sb. o kronikách obcí

Zásadní jsou dvě publikovaná stanoviska:

1. Ministerstvo vnitra České republiky „*Pokud jde o zveřejnění kroniky na internetových stránkách obce, je nutné zdůraznit, že zákon obci zveřejňování kroniky na internetu neukládá. Na zpracování osobních údajů v kronice jejich zveřejněním na internetu tedy nelze použít důvod plnění právní povinnosti podle čl. 6 odst. 1 písm. c) obecného nařízení. Zveřejnění by bylo možné považovat za zpracování*

Nádraží (nějaká oslava za 1. republiky), železnice na Vsetíně od roku 1885 – jednokolejná, koncem První republiky – dvoukolejná (1937)

Střípky z obecních kronik

prováděné ve veřejném zájmu nebo pro účely oprávněných zájmů obce (prezentace obce navenek), zásada přiměřenosti zde však bude velet k anonymizování osobních údajů. V případě zveřejňování obecních kronik na internetu v zásadě nemusejí být anonymizována toliko jména osob, která jsou přiměřeně použita jako jména účastníků pamětihodných událostí obce a netýkají se soukromého života těchto osob.“

2. Úřad pro ochranu osobních údajů „Zákon o kronikách obcí umožňuje vedení kroniky v elektronické podobě, nepředpokládá však její zveřejňování na webových stránkách obce. Podmínky pro zpřístupňování kroniky stanoví § 4. Do kroniky může každý nahlédnout ve vymezené době na obecním úřadě. Pokud je nahlížení umožněno do kroniky ručně psané nebo do kroniky v podobě tištěné vázané papírové s číslovanými listy, děje se tak pod dohledem kronikáře. To v praxi znamená, že pokud bylo nutné získat souhlas subjektů údajů ke zpracování osobních údajů občanů v kronice obce, byl by nutný jejich souhlas i ke zpřístupňování osobních údajů pořizováním výpisů, opisů nebo kopií takového soupisu nebo k jeho zveřejňování jako zákonem nestanovené součástí kroniky na webových stránkách.“

Možná řešení, abychom dodrželi při zveřejňování ochranu osobních údajů, jsou:

- anonymizace osobních údajů, tj. přepis kroniky bez osobních údajů (obdobně jako u zápisů zastupitelstva obce), můžeme

používat zkratky nebo jména vypustit úplně. Dle stanoviska Ministerstva vnitra jsou přípustná v přepsaných kronikách do elektronické podoby jména zkrácená,

- digitalizovanou kroniku nezveřejňovat, ale pouze zpřístupnit například na vyhrazeném PC v knihovně nebo na obecním úřadě,
- zveřejnění pouze starších svazků kronik, kde již nejsou osobní údaje žijících osob.

Digitalizují-li si kroniku obce a dáme k ní omezeně přístup prostřednictvím webových stránek obce, je to v rozporu s GDPR. Jak mohou pomoci státní archivy kronikářům při vedení kronik?

Poskytují metodickou pomoc zveřejňováním různých materiálů na webu příslušného archivu (příručky, prezentace), ale i individuálními konzultacemi přímo v archivu, kde si je možno také prohlédnout kroniky vedené v příslušné obci i další, řekněme vzorové kroniky. Řada archivů pořádá pro místní kronikáře odborné semináře na nejruznější aktuální témata. Komunikace s archivem je důležitá ve chvíli, kdy nastupuje v obci nový kronikář, kterému jsou archivy schopny pomoci v začátcích. A co doporučujeme, pokud v obci po nějakou dobu kronika není vůbec vedena? Shromážďujte všechny materiály o dění v obci (plakáty, letáčky, výstřižky apod.), předávejte do knihovny i archivu obecní zpravodaj, aby se dochoval další důležitý zdroj informací. A především se snažte kronikáře najít, získat v obci někoho, kdo bude ochoten se této zajímavé a inspirativní práci věnovat.

Bude vás zajímat, že...

... Knihovnou Moravskoslezského kraje za rok 2021 v soutěži Knihovnická K2 se stala Knihovna Třinec. Ocenění získala za dlouholetou kvalitní a systematickou práci s dětmi a mladými lidmi a za mimořádné aktivity v době pandemie. Byla udělena také dvě čestná uznání, která putují do Městské knihovny a informačního centra Hradec nad Moravicí za udržování povědomí o lokální historii a osobnostech a aktivní zapojení do přestavby knihovny a do Města Petřvald – Knihovny za profesionální přístup k poskytování služeb a propagaci čtenářství v době pandemie ...

Ne dluhům u veřejnoprávních institucí

Lenka Hanzlíková
lenka.hanzlikova@mlp.cz

Akce Milostivé léto je příležitost, jak se zbavit alespoň některých dluhů. Jedná se o akci s platností po celé České republice, která trvá od 28. 10. 2021 do 28. 1. 2022. Po tuto dobu se nabízí možnost uhradit původní dlužnou částku + 908 Kč za poplatky exekutorovi a ostatní náklady spojené s dluhem budou odpuštěny.

Milostivé léto se vztahuje na všechny nesplacené dluhy, které evidují instituce a organizace zřizované státem, městy a dalšími orgány státní správy. Zároveň už v médiích probleskují zprávy, že se k Milostivému létu přidávají i neveřejnoprávní instituce (banky, úvěrové firmy apod.). Většinou se ale akce týká veřejnoprávních institucí. Do této skupiny spadá například veřejnoprávní rozhlas a televize, úřady, ale i knihovny. Vztahuje se také na organizace, které jsou státem nebo státní správou většinou vlastněné. Tedy dopravní podniky, dodavatele energií, zdravotní pojišťovny, bytové společnosti. Podmínkou je, že dluh už musí být v exekuci, na ostatní dluhy nelze Milostivé léto uplatnit.

Pokud někdo uvažuje o využití Milostivého léta, měl by se obrátit na exekutora, kterému

byl jeho dluh svěřen k vymáhání. Pokud si není jist, že se ho akce týká, nebo má doplňující dotazy, může se obrátit na pomocnou linku organizace Člověk v tísni (770 600 800, po-pá od 9 do 17 hodin). Přehledné informace nabízí stránka Spravedlivé exekuce: <https://www.jakpreziti-dluhy.cz/spravedlive-exekuce/milostive-letu>.

Ne dluhům!

Vyrovnejte dluhy u veřejnoprávních institucí

Třeba i v knihovně

O co jde?
Máte dluh u veřejné instituce (např. knihovna, dopravní podnik, úřad, zdravotní pojišťovna, ČEZ), který vymáhá exekutor? Tedy státní úřady, podniky, organizace (původní dlužná částka) a poplatky 908 Kč za úroční poplatky. Další náklady budou odpuštěny.

Kdy?
Milostivé léto trvá od 28. 10. 2021 do 28. 1. 2022.

Chcete to řešit?
Poradte se na pomocné lince Člověk v tísni (770 600 800, po-pá 9-17). Kontaktujte exekutora.

Dluh v knihovně?
Kontaktujte knihovnu!

#nedluhum
#udrzitelnostvknihovnach

Nevyřízené pohledávky v knihovně?

Knihovny by měly využít svůj potenciál k oslovení široké veřejnosti a na Milostivé léto upozornit. Mohou tak udělat vyvěšením připraveného plakátu, cíleným e-mailovým upozorněním i osobní komunikací. Případné dotazy je možné konzultovat na výše zmíněné lince Člověka v tísni nebo s Právním oddělením Městské knihovny v Praze (pravni@mlp.cz, 222

113 302 nebo 773 072 309). Plakát je dostupný ke stažení na stránce <https://koncepte.knihovna.cz/milostive-letu-pomuze-od-dluhu-take-ctenarum/>.

Autorkou plakátu ve vizuálu udržitelnosti, která bude knihovny provázet celým příštím rokem, je Lucie Dyanterová. Lucie pracuje jako interní grafička Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje.

Knihovna Biskupství brněnského slaví 20 let

Lenka Klašková
klaskova@biskupstvi.cz

Když po změně režimu v roce 1989 přišla do naší země svoboda, přinesla nové nadechnutí také církvím a náboženským společnostem. V únoru 1990 dostala římskokatolická církev v brněnské diecézi konečně po 18 letech uprázdněného biskupského stolce svého 13. sídelního biskupa. O tři roky později byla brněnskému biskupství v rámci restitucí vrácena knihovna Biskupského alumnátu, tedy semináře, který vychovával kněze od roku 1807 do roku 1950, kdy byla jeho činnost komunistickým režimem násilně ukončena. Nový biskup Mons. Vojtěch Cikrle si přál studium teologie v Brně obnovit a zároveň bylo nutné se postarat o navrácené knihy. Zřizovací listinou ze dne 1. listopadu 2001 založil tedy knihovnu, která pečuje o náboženské a duchovní fondy v majetku brněnského biskupství. Knihovna získala své sídlo v klášteře Řádu sv. Alžběty, kde sídlí dodnes.

Knižní fond je specializovaný především na křesťanskou literaturu, od teologických disciplín přes společenskovední obory až po beletrii. Mapuje několik století, od prvotisků z 15. století až po současnou produkci křesťanských nakladatelství. Knihy byly od počátku katalogizovány do elektronického katalogu, nejprve v knihovním programu Kp-Win, který byl v roce 2016 nahrazen novějším Tritiem, a dnes obsahuje již více než 75 tisíc svazků v několika jazycích, které jsou přístupné na webových stránkách knihovny. Kromě velkého celku italské teologické literatury pocházející z daru

Mons. Františka Vorlíčka, je ve fondu zastoupena také němčina z knihovny Mons. Aloise Krchňáka a v neposlední řadě nejnovější anglojazyčná produkce především katolických knih, vydaných do roku 2020. Tento soubor obsahuje přes šest tisíc knih a v průběhu příštího roku se rozroste o dalších 3150 svazků, z nichž mnohé se nenachází ve fondech jiných českých knihoven. Od roku 2018 probíhá spolupráce s Národní knihovnou při vytváření jmenných autoritních záznamů, databáze autorů je obohacována především o zahraniční autory křesťanské literatury, kněze, biskupy, teology.

Ve dnech 12. – 14. října 2021 si knihovna připomněla dvacáté výročí založení a připravila pro své čtenáře a zájemce výstavu z historie knihovny, s ukázkou starých tisků a zajímavých knih. Novým čtenářům byla nabídnuta roční registrace zdarma a poskytnuta také amnestie poplatků za upomínku a pozdní vrácení knih. Ve středu 13. října proběhlo setkání zástupců brněnských a teologických knihoven, jehož cílem bylo vzájemné setkání a seznámení odborné veřejnosti s historií knihovny, jejím fondem a prostory. Poslední den oslav byl věnován přednášce o naději v nemoci a umírání. MUDr. Viola Svobodová představila svou novou knihu s názvem *Ať před zraky mám život – zkušenosti z hospicové péče*.

Všem stávajícím i budoucím čtenářům Knihovny Biskupství brněnského přeje spokojenost se službami knihovny.

Bude vás zajímat, že...

... nakladatelství Albatros vydalo pro děti napínavé vyprávění o světě, který se nenávratně mění. Autorky knihy *Mia a svět* Barbara Nesvadbová a Lucie Mádlová vypráví příběh devítileté Mii, která se ptá, jak žijí lidé, proč se ve světě válčí, proč je na světě hlad, co se děje s přírodou a hledá možnosti, jak pomáhat ...

VII. workshop pro metodiky přivítala Městská knihovna v Písku

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Workshopy pro metodiky se staly nepostradatelnou a vyhledávanou platformou celoživotního profesního vzdělávání, o to významnější, jestliže se týká knihovníků – metodiků. Ačkoli je patrný celorepublikový trend – snižování pracovních úvazků metodiků¹, tím více vystupuje do popředí potřeba jejich vysoké erudice zahrnující nejen oblast knihovní legislativy včetně metodických doporučení Ministerstva kultury ČR, témata z pracovní-právní problematiky, ale také vzdělávání v oblasti tzv. soft skills (umění úspěšné komunikace a přesvědčování, dovednost prezentace, odolnost vůči stresu), včetně současných trendů, možných rizik a především cest, po kterých úspěšně vést „svoje“ knihovny k naplnění vize *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027* – budovat knihovny jako komunitní, vzdělávací a kulturní centra.

Myšlenka pracovních setkání metodiků se zrodila na půdě Sekce veřejných knihoven SKIP ČR, kdy bezprostředním impulsem byly reakce členů krajských komisí Vesnice roku na odlišnou úroveň metodické práce v jednotlivých krajích a regionech. Hledala se platforma pro vzájemná setkávání, výměnu zkušeností, sdílení nápadů a nových cest v metodické práci.

Ačkoli jsou právě metodikové těmi, kdo by měli mezi prvními naplňovat doporučených 48 hodin vzdělávání ročně, podle *Metodického pokynu k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami*

zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky, neodpovídají tomu výsledky *Analýzy věkové, vzdělanostní a platové struktury pracovníků knihoven v ČR 2020/2021²*. Ve srovnání s posledním průzkumem (2016/2017) došlo ke snížení objemu hodin vzdělávání z 30 na 27 hodin ročně³. Workshop je jednou z příležitostí, jak během dvou dnů získat nejen „hodiny vzdělání“, ale především nové postřehy a poznatky pro zkvalitnění metodické práce.

Vysoké nároky na pracovní nasazení metodiků dokládá pozice Samostatný knihovník metodik v Národní soustavě kvalifikací, která se vyskytuje až od pozice 6 (určené pro absolventy bakalářského studijního programu nebo s vyšším odborným vzděláním). Samostatný knihovník metodik (kód: 72-020-R)⁴ by měl prokázat svoji erudici ve 14 odborných způsobilostech, což je početně nejvíce ze všech typových pozic v profesi knihovník. Workshopy pro metodiky jsou příležitostí rozšiřovat požadované kompetence a zapracovávat nové podněty do podmínek a možností regionu.

VII. ročník workshopu pro metodiky se konal ve dnech 11. a 12. října v prostorách Městské knihovny v Písku a hlavním tématem bylo *Metodik on-line*. Dle Národní soustavy kvalifikací byl workshop určen pro pracovníky na pozici Samostatný knihovník metodik, všichni účastníci obdrželi osvědčení o účasti na akci.

¹ Vlivem snižování rozpočtů došlo od roku 2005, ve kterém přešlo financování regionálních funkcí z Ministerstva kultury ČR na kraje, do roku 2020 ke snížení o 46,5 pracovních úvazků metodiků; z 269,4 na 222,9. In: Regionální funkce knihoven 2020 [online] [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://tpk.nkp.cz/docs/vyrocní-zprava-o-rf-2020>

² https://tpk.nkp.cz/docs/Zprava_analza2020_DEF2021_11.pdf

³ V případě specializovaných knihoven však došlo k nárůstu z 27 hodin (2016/2017) na 36 hodin (2020/2021) za rok. Covidová pandemie zasáhla zejména menší knihovny bez potřebného vybavení či dovedností k on-line vzdělávání.

⁴ https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1134-Samostatny_knihovnik_metodik

Workshop připravila Sekce veřejných knihoven SKIP ČR, spoluorganizátory byly Městská knihovna v Písku, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, Městská knihovna v Kutné Hoře, MZK v Brně, Knihovna města Olomouce a SKIP Jižní Čechy.

Dvoudenní maraton příspěvků zahájil ředitel Městské knihovny Písek Mgr. Roman Dub, který se stal v rámci následné exkurze zasvěceným průvodcem po knihovně. Témata příspěvků reflektovala aktuální dění v oboru – s díly nedostupnými na trhu seznámil PhDr. Vít Richter, Mgr. Lenka Dostálová připravila za *Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven* prezentaci s příklady úspěšných rekonstrukcí knihoven s názvem *Jak postavit dobrou knihovnu*. Za Národní knihovnu ČR představila příručku *Knihovna v obci a sítě pro zřizovatele* PhDr. Marie Šedá. Mgr. Monika Kratochvílová informovala o službách knihoven v době pandemie v Jihomoravském kraji, RNDr. Lenka Prucková seznámila metodiky s novými podmínkami dotačního titulu Knihovna 21. století. Nástroje pro videokonferenci představila Mgr. Michaela Mrázová z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. V průběhu odpoledního programu vystoupila Mgr. Adéla Dilhofová z MZK s aktuálním tématem změn typových pozic NSK v příspěvku *Když praxe vyvolá změny, aneb proměny a změny typových pozic*

v NSK. Také druhý den byl věnován novinkám ve vzdělávání. PhDr. Marie Šedá představila novou typovou pozici *Samostatný knihovnický metodik*. Prostor k prezentaci dostaly knihovny v Jihočeském kraji. Nechybělo téma dobrovolnictví, které představil Mgr. Ondřej Hudeček, Ph.D. z Městské knihovny v Praze. S oceněnými knihovnami v roce 2020 seznámila z pozice členky celostátní hodnotící komise

Městská knihovna Písek

ky celostátní hodnotící komise Knihovna roku Mgr. Lucie Macháčková z Národní knihovny ČR. Workshopy pro metodiky se staly za dobu své existence vyhledávanou platformou dalšího profesního vzdělávání, ale především setkáváním knihovníků-metodiků, kteří jsou oporou nejen svým obsluhovaným knihovnám, ale také ředitelům pověřených knihoven a v mnoha případech i zřizovatelů knihoven. Pro rok 2022 popouťje pomyslná štafeta z Čech

na Moravu, do Brna. Účastníky VIII. workshopu pro metodiky přivítá Moravská zemská knihovna v Brně. Zejména metodikové z Moravy, ale nejen oni, budou mít příležitost k vzájemnému setkání a výměně cenných zkušeností z práce „v terénu“.

Knihovnický institut Národní knihovny ČR uvádí na svých stránkách přehled všech workshopů od prvního ročníku v roce 2013, od roku 2016 s podrobnějšími informacemi včetně prezentací: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/workshopy-pro-metodiky-poverenych-knihoven>.

Bude vás zajímat, že...

... na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech byla představena (21. 8. 2021) nová kniha s názvem *Autorka neklidu*. Věra Chytilová očima české filmové kritiky, kterou vydala Moravská zemská knihovna. Kniha o významné filmové režisérce (1929 – 2014) vyšla z podnětu ministra kultury Lubomíra Zaorálka. Je zaměřena na recepci díla režisérky a přináší publikované filmové kritiky rozdělené do 5 chronologických částí ... *Vlasák, Zbyněk. Autorka neklidu. Věra Chytilová očima české filmové kritiky. Brno : MZK, 2021. 284 s.*

Kurzy pro knihovníky v roce 2022

Adéla Dilhofová

Adela.Dilhofova@mzk.cz

Nabídka vzdělávacích kurzů pro knihovníky v Moravské zemské knihovně bude i v roce 2022 probíhat ve dvou formách:

- kurzy akreditované MŠMT, blended learning = kombinace 70 % online kurzů a 30 % prezenčních workshopů v MZK,
- neakreditované e-learningové kurzy.

Kurzy akreditované MŠMT profesních kvalifikací Knihovník (dle Národní soustavy kvalifikací):

- Knihovnický akvizitér
- Knihovnický katalogizátor
- Knihovnický pracovník správy fondů
- Knihovnický v přímých službách
- Referenční knihovník

Dle kapacity a naplnění těchto kurzů budou otevřeny jen některé z výše uvedených typových pozic, a to buď v termínu realizace kurzu březen – červen nebo září – prosinec. Na všechny tyto kurzy navazuje možnost zkoušky u autorizované osoby, tzn. v Moravské zemské knihovně v Brně. Cena za kurz: 1 000 Kč. Cena za zkoušku: 3 000 Kč, v případě úspěšného absolvování kurzu 1 500 Kč.

Kurzy a zkoušky k těmto kvalifikacím budou realizovány prostřednictvím autorizovaných

osob Ministerstva kultury ČR. MZK pracuje na udělení tohoto pověření z MK ČR. Rok 2022 bude pravděpodobně poslední možností absolvování všech výše uvedených kurzů. Na MŠMT aktuálně probíhají úpravy standardů jednotlivých profesních kvalifikací a do budoucna (zřejmě již od roku 2023) postupně zaniknou specializace Knihovnický akvizitér, Knihovnický pracovník správy fondů a Referenční knihovník.

Neakreditované e-learningové kurzy:

- Knihovnický kurz (září – prosinec)
- Služby knihoven (březen – červen)
- Digitalizace v knihovnách (únor – květen)
- Kurz základů kybernetické bezpečnosti (průběžně po celý rok)
- Kurz knihovnické angličtiny pro pokročilé (jaro) a pro výše pokročilé (podzim)
- Úvod do library advocacy pro veřejné knihovny (průběžně po celý rok)
- GDPR pro knihovníky (průběžně po celý rok)

Tyto e-learningové kurzy jsou dostupné na portálu kurzy.knihovna.cz. Kurzy jsou převážně hrazeny z dotace VISK a jsou tedy zdarma. Po jejich úspěšném absolvování obdrží posluchači certifikát / osvědčení.

[O portálu](#) / [Kurzy](#) / [Partneři](#) / [Novinky](#)

[Čeština \(cs\)](#) / [Neste přihlášení \(Přihlášení\)](#)

Kurzy.knihovna.cz

Přihlásit se

Uživatelské jméno

Portál kurzy.knihovna.cz je rozhraní pro e-learningové kurzy fungující na platformě LMS Moodle již od roku 2011. Zpřístupňuje odborné i laické veřejnosti e-learningové kurzy z oboru Informační věda a knihovnictví. Poskytuje stabilní prostředí pro e-kurzy, které rozvíjí knihovnickou komunitu a nabízí prostor hlubším

Jak zapojit knihovnu do DNNT a jak tuto službu propagovat čtenářům?

Martina Šmídtová, Vít Richter, Martina Smetánková

smidtova@mzk.cz, vit.richter@nkp.cz, Martina.Smetankova@mzk.cz

Od 1. července přestala fungovat Národní digitální knihovna Covid, v rámci které Národní knihovna a Moravská zemská knihovna (a posléze i další) zpřístupnily studentům a pedagogům své kompletní digitální fondy. Ve stejný den však začala v nové verzi fungovat databáze děl nedostupných na trhu (dále jen DNNT). Digitalizáty děl, které již není možné sehnat na běžném trhu, zpřístupňuje NK ČR, MZK a Knihovna Akademie věd. Zatímco covidová digitální knihovna byla dostupná studentům a pedagogům vyšších odborných či vysokých škol a vědeckým pracovníkům, do DNNT se mohou dostat registrovaní čtenáři knihoven bez ohledu na věk či čtenářský status. Stačí, když se jejich knihovna do systému zapojí. Co vlastně knihovny musí pro zapojení udělat a co jim to přinese?

Vzdálený přístup

Fond běžné knihovny se počítá v jednotkách, desítkách někde ve stovkách tisících titulů. Díky DNNT mohou zapojené knihovny svým čtenářům nabídnout rozšíření o více než sto tisíc monografií české provenience vydaných do roku 2000 a periodik do roku 2010. Tyto fondy nezabírají místo v regálech, není pro ně

třeba hledat sklad; čtenář zapojené knihovny se k nim dostane odkudkoliv, kde je internetové připojení. Nemůže si sice dokument stáhnout a vytisknout, ale digitální forma umožňuje fulltextové prohledávání. Zadá-li uživatel klíčové

slovo, zobrazí se mu stránky dokumentu, které slovo obsahuje a to se barevně zvýrazní. Snadněji a rychleji tedy najde, co hledá. DNNT nabízí také velké rozšíření možností pro rešeršní pracovníky knihoven.

Jelikož jde

o díla dosud autorsky chráněná, je nutné vše zajistit tak, aby přístup měli jen oprávnění uživatelé a současně každý uživatel, který se do DNNT přihlásí, byl jasně identifikovatelný. Aby knihovna mohla svým čtenářům přístup k fondům DNNT nabídnout, musí učinit pár kroků. Připojení knihovny lze technicky provést dvěma způsoby, buď knihovna využije identitních služeb Národní knihovny, tzv. ID NDK, nebo je knihovna součástí České akademické federace identit a používá k online identifikaci uživatelů tzv. eduID. Není-li přímo součástí výše uvedené federace, může eduID využívat zprostředkovaně, například přes portál Knihovny.cz. Zjednodušeně řečeno, zapojení do portálu Knihovny.cz usnadní i zapojení do DNNT. Zapojení knihovny přes eduID nabízí také knihovní

Úvodní obrazovka DNNT

systémy KOHA (implementace od firmy Rbit) a VERBIS od firmy KpSys.

Podle toho, jaké technické řešení knihovna zvolí, vyplní krátký formulář s podrobnějšími technickými údaji a zašle do Národní knihovny. Následně je zapojení potřeba potvrdit po právní stránce, tedy podpisem smlouvy s Národní knihovnou, v níž se mimo jiné zapojená knihovna zavazuje k součinnosti v případě, že by její čtenář porušoval pravidla DNNT (zakázané strojové stahování, focení či printscreenování). Po otestování technického propojení pak již lze službu nabízet.

Terminálové připojení přímo v knihovně

Národní knihovna také postupně nabízí terminálové připojení. V praxi to znamená, že zapojená knihovna má přímo ve své budově jeden či více počítačů přístupných čtenářům, kde se tyto mohou rovněž přihlásit k DNNT. Tímto způsobem se čtenáři mohou dostat k většímu objemu dokumentů než přes vzdálený přístup. Jsou zde totiž k dispozici i monografie mladšího data vydání, tj. od roku 2001 do roku 2007. V současnosti je k dispozici řešení pro knihovny, které používají statickou IP adresu. Postup je pak obdobný - je třeba vyplnit a poslat formulář s technickými detaily a podepsat dodatek smlouvy s Národní knihovnou. Ve vývoji je i připojení knihoven s dynamickou IP adresou.

Podrobnější informace pro postup zapojení knihovny do služby DNNT lze nalézt na webu dnnt.nkp.cz/knihovny.html. Zde také naleznete kontakty na kolegy z NK ČR, kteří vám rádi pomohou a poradí s postupem zapojení.

Jak DNNT propagovat čtenářům?

Co jsou díla nedostupná na trhu? Co sem spadá a co ne? Jaký je rozdíl mezi vzdáleným přístupem a přístupem z počítače v knihovně? Propagace DNNT přináší komunikačním pracovníkům knihoven výzvu, jelikož vysvětlit tuto službu není úplně triviální. Na druhou stranu většina čtenářů neřeší definici a vymezení DNNT, jen

prostě hledají svůj titul či zdroje na vybrané téma. Národní knihovna ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou proto připravila pro zapojené knihovny marketingový balíček, který by měl propagaci usnadnit a současně by mohl pomoci celkovému zviditelnění DNNT. Jestliže zapojené knihovny budou používat pro DNNT stejné logo, stejný claim (hlavně na sociální sítě) či jednotný grafický styl, pak může být propagace daleko efektivnější. Součástí balíčku je i komunikační manuál, který shrnuje základní informace o DNNT ve struktuře otázek a odpovědí; ten je určen především knihovníkům, protože ti hlavně musí službě rozumět, aby ji dokázali nabízet a vést v ní své čtenáře. Ještě stručnější materiál pak představuje vzorový text o DNNT na web jednotlivých knihoven. K dispozici je také vzorová formulace o službě DNNT do knihovního řádu. V plánu jsou ještě videonávody pro přihlášení i orientaci v DNNT – marketingový balíček tedy bude růst a případně flexibilně reagovat na poptávku ze strany knihoven. Odkaz na stažení propagačních materiálů zašle všem zapojeným institucím Národní knihovna.

Zásadní pro komunikaci vzdáleného přístupu do DNNT je adresa, na kterou by měly knihovny čtenáře odkazovat. Ty, které se zapojily do DNNT před 1. 7. 2021, povětšinou odkazují čtenáře pouze do fondů Národní knihovny (ndk.cz). Nyní již ale své fondy v režimu DNNT zpřístupňuje i Moravská zemská knihovna a Knihovna Akademie věd, přičemž v procesu je zpřístupnění fondů Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové a do budoucna jistě i mnoha dalších. Navádět čtenáře na tři a více různých URL adres ale není příliš optimální, může to působit zmatek a objem informací nutných k předání tím jen zbytečně bobtná. I proto vznikla samostatná webová stránka, která představuje jednoduchý rozcestník do všech vyjmenovaných fondů. Současně je to ta nejlepší adresa pro hledání DNNT ve vyhledávacích. Odtud stačí propagovat jedinou adresu: **DNNT.cz**.

Jak řídit knihovnu – příručka pro začínající vedoucí/ředitele knihoven

Marie Šedá

marie.seda@nkp.cz

Podle řady příruček věnovaných celé knihovnické veřejnosti přichází Knihovnický institut Národní knihovny ČR s publikací **Jak řídit knihovnu**, která je určena (nejen) začínajícím vedoucím/ředitelům knihoven. Příručka je vydávána s podporou Ministerstva kultury ČR. Příručka *Jak řídit knihovnu* je v českém prostředí první publikací svého druhu, která usiluje o shromáždění základních praktických informací a poznatků k řízení knihovny. Obsahuje celkem čtrnáct kapitol a snaží se postihnout všechny významné oblasti, se kterými se může ředitel/vedoucí při vykonávání své funkce potkat. Tato rukověť jej může provázet od chvíle, kdy se hlásí na pozici ředitele/vedoucího knihovny, ale i po celou dobu jeho setrvání ve funkci.

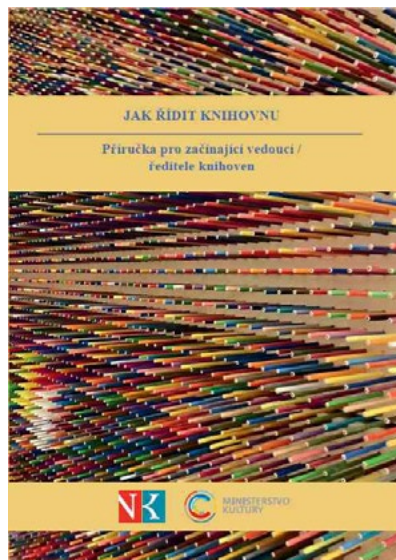
Část *Veřejná knihovna* přehledně shrnuje různé způsoby zřízení knihoven – od samostatných příspěvkových organizací, přes organizační složky obce až po knihovny jako součásti jiných kulturních organizací. V této kapitole se mohou noví vedoucí/ředitelé seznámit s tím, co je zřizovací listina, jak je důležitá evidence knihovny a jaké výhody z toho pro knihovnu vyplývají. Zde se také dozví základní informace o etiketě na pracovišti, což je téma často opomíjené. Následující kapitola čtenáře provede knihovnickou a další související legislativou se vztahem ke knihovnictví. Zákonů, strategií, standardů, metodik i koncepcí je celá řada – jejich (jistě ne úplný) seznam je součástí příloh.

V kapitole *Řízení knihovny* jsou podrobněji rozebrány povinnosti ředitele knihovny,

jeho pravomoci, povinnosti a odpovědnost v mnoha oblastech. Významná je i část zabývající se změnou osoby ředitele, s tím související předávací agendou a také jednáním ředitele za knihovnu. Podkapitola zabývající se advokací knihovny, manažerskými činnostmi a organizační kulturou, komunikací se zřizovatelem a vytvářením zdravých pracovních vztahů zhruba dotváří obraz toho, co vše musí dobrý ředitel znát a umět.

Pasáž *Ekonomické řízení* je orientována na hlavní principy této součásti vedení knihovny, sestavování návrhu

rozpočtu, finančního hospodaření a na peněžní fondy knihovny. Otázky, jak sestavit návrh rozpočtu knihovny, jaký kontrolní systém musí být v organizaci zaveden, jak hospodařit s majetkem, jak a co všechno pojistit, na ty může

odpovědět i dobrý ekonom. Přesto by i tyto skutečnosti měl do hloubky znát také dobrý vedoucí/ředitel knihovny.

Významným zdrojem financování knihoven jsou různé druhy dotačních programů. V posledních letech se otvírají možnosti mimořádného financování. Kromě zavedených programů Ministerstva kultury ČR jsou to integrované operační programy, programy NAKI II, regionální programy, fondy EHP, Norska a další. Také otázky kolem zadávání veřejných zakázek jsou součástí řízení knihoven. Mnohdy jejich způsob ovlivňuje zřizovatel/provozovatel knihovny. Přesto je důležité znát hlavní principy, fáze zakázek i zpracování zadávací dokumentace. I na tyto otázky publikace odpovídá.

Náročná a možná nejnáročnější část práce vedení knihovny je *Řízení lidských zdrojů*; i těm je věnována samostatná kapitola. Nejde jen o základní personální činnosti, ale také o vzdělávání zaměstnanců, jejich motivování, hodnocení, poskytování benefitů i odměňování.

Příručka nezapomíná ani na *Knihovnické procesy*, které ve zkratce představuje. Je to proto, že ne každý, kdo nastupuje na funkci vedoucího/ředitele knihovny, má přehled o všech knihovnických činnostech, které přináší každodenní život. Nezbytné je znát povinnosti provozovatele knihovny ve vztahu k jednotlivcům i sociálním skupinám i přístup občanů Evropské unie ke službám knihoven v České republice. Důležité je také vědět, co je sociální role veřejné knihovny a jak by měla vypadat komunitní knihovna.

Významnou součástí práce knihoven jsou *Centrální služby*. Ty v posledních letech nabývají na stále větším významu a ovlivňují činnost všech knihoven. Důležitým úkolem vedoucích pracovníků knihoven je, aby jimi řízená knihovna využila a zprostředkovala nabízené služby vlastním uživatelům. Zároveň je zásadním krokem zapojit knihovnu do aktivní spolupráce a vytváření společných systémů a služeb.

Publikace nezapomíná ani na *Budovy a vybavení knihoven*. Segment, který se této

oblasti věnuje, seznamuje vedoucí/ředitele knihoven s urbanistickými zásadami, přináší doporučení k různě velkým knihovnám a představuje Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven. Témat, kterým se příručka věnuje, je mnohem více – jde například o spisovou službu, výkon regionálních funkcí či public relations.

Materiál obsahuje i mnoho příloh – ať už jde o Kodex etiky českých knihovníků, přehled dostupných standardů a doporučení pro jednotlivé oblasti knihovnické práce, či povolání knihovník v katalogu prací. Přílohy obsahují např. i doporučené postupy při zrušení knihovny, pravidla pro zaškolení nových pracovníků či přehled základních dokumentů a dokumentace knihovny.

Závěr

Publikace, která je určena nejen začínajícím ředitelům/vedoucím knihoven, přináší řadu informací, týkajících se jejich nástupu do funkce a dalšího řízení knihovny. Jde jen o základní příručku, která může pomoci zorientovat se v problematice vedení knihovny. Pro prohloubení znalostí v další činnosti mohou vedoucí/ředitelé použít mnoho dalších publikací, z nichž část je uvedena v doporučené literatuře. Knihovnický institut Národní knihovny ČR tak nabízí praktického rádce, kterého lze využívat opakovaně.

Vydání Příručky pro ředitele je jednou z aktivit, kterou se Ministerstvo kultury snaží pomoci začínajícím ředitelům/vedoucím v řádném a odpovědném výkonu této důležité funkce. Věříme, že příručka pomůže při zodpovědné práci pro zaměstnance knihovny.

Publikace je dílem kolektivu spoluautorů, který vytvořili lidé z knihoven, každý se svou specializací: Ing. Daniela Divínová (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Mgr. Lenka Dostálová (Moravská zemská knihovna v Brně), Bc. Jitka Kotisová (Knihovna Jiřího Mahena v Brně), Mgr. Šárka Pazderová (Národní knihovna ČR), PhDr. Vít Richter (Národní knihovna ČR), Ing. Richard Ščerba (Národní knihovna ČR), PhDr. Marie Šedá (Národní knihovna ČR).

Tendence v současné německojazyčné literatuře

Richard Guniš
Richard.Gunis@mzk.cz

Možná se bude zdát podivné, když začnu svůj přehled současné německojazyčné literatury, víc než třicet let po znovusjednocení Německé spolkové republiky a Německé demokratické republiky, právě rozdělením na autory a autorky z východní a západní části země. Pouze tím poukazují na fakt, že rozdělení, způsobené 2. světovou válkou a zpečetěné následující studenou válkou, pořád dominuje v současné německojazyčné literatuře i v literárních cenách. I znovusjednocení na tomto faktu nic nezměnilo. Samozřejmě už proti sobě nestojí dva ideologicky odlišné bloky, spíš tu jde o zrcadlení, odlišování, propojení, které obohacuje nejenom literaturu, ale i společenský diskurz. Nikdo nereprezentuje toto propojení lidštějším způsobem než **Helga Schubert** (nar. 1940), která se po mnoha publikacích z literárního trhu v 90. letech stáhla, aby se triumfálně vrátila v roce 2021 knihou *Vom Aufstehen. Ein Leben in Geschichten* (O vstávání. Život v příbězích). V krátkých textech vzpomíná autorka na svůj život, na ztrátu otce, kterého v Rusku roztrhl granát, na každodenní absurditu v Německé demokratické republice, na dobu kdy pracovala ve fabrice u pásové výroby, na svoje zaměstnání jako psycholožka a manželská poradkyně, na euforii znovusjednocení v '89 i na složku, kterou o ní vedlo Ministerstvo státní bezpečnosti. V lakonických větách a úsporných popisech před námi vyvstává nejenom život jedné ženy, ale celé jedné generace, poznamenané válkou, ztrátou, vinou, ale i nadějí a vytrvalostí. O dvě dekády později narození autoři **Ingo Schulze** a **Lutz Seiler** nesou toto propojení dál, ale jsou mnohem kritičtější a jejich díla vrstevnatější. **Ingo Schulze** je produktivní autor, kterého díla jsou nominována

na největší literární ceny a je znám i za hranicemi Německa, v češtině jsou přeložena tři jeho díla. Jeho nejnovější romány *Peter Holtz* a *Die rechtschaffenen Mörder* (Čestní vrazi) mají společné téma současného života ve sjednoceném Německu z pohledu vypravěčů narozených, vyrostlých a žijících ve východní části země. Autor umí velice šikovně pracovat s čtenářskými očekáváními, se stereotypy "západního" a "východního" vidění společnosti a v románech si nikdy neodpustí ironické komentáře na politické dění i na literární trh. **Lutz Seiler**, autor dvou ceněných románů *Kruso* a *Stern 111* nese taky odkaz rozdělení a znovusjednocení daleko za hranice dobové a autobiografické výpovědi. Je to poznat už jenom na vypravěčské konstelaci jeho románů. *Kruso* se sice odehrává na podzim roku 1989, ale jako místo si nevybírám Berlín jako spousta podobných románů, ale Hiddensee, ostrov západně od Rujány, kde se dva hlavní protagonisté snaží uskutečnit svou vlastní představu o svobodě. Ještě víc za hranice a to v dvojitém smyslu jde román *Stern 111*. Protagonisté mnoha románů po roce '89 jsou většinou mladí a dospívající lidé, kterým se otvírají doposud nepoznané obzory svobody, zatímco jejich rodičům se bortí jejich starý svět. *Stern 111* je jiný v tom, že tady se vydávají na cestu za hranice rodiče a jako „pojistku“ nechávají doma svého syna. To je jedno překročení konvenční vypravěčské hranice, druhé je čisté geografické, protože cesta této rodiny se nezastaví jen vycestováním do západní části země, ale až za oceán. Autorovo hledání svobody jde dál než za svobodu politickou a ideologickou, jde o svobodu vnitřní a transcendentální. Ze západní poloviny navazuje na toto hledání

Frank Witzel, který svým nejnovějším dílem *Inniger Schiffbruch* (Vnitřní ztroskotání) pokračuje přes bádání ve své rodině v autopsii Německé spolkové republiky 50. a 60. let, období tzv. hospodářského zázraku, a tím pádem období, které patří k základnímu kameni, na kterém staví i dnešní Německo. Českému čtenáři známější je určitě **Bernhard Schlink**, autor světově známého bestselleru *Der Vorleser* (Předčítač) a asi nejznámější literární zástupce německého pojmu *Vergangenheitsbewältigung* (vyrovnání se s minulostí). V jeho posledních dvou dílech, románu *Olga* a sbírce povídek *Abschiedsfarben* (Barvy rozloučení) zůstává věrný svému melodramatickému stylu, příběhům o zdaru a nezdaru v lásce, o důvěře a zradě a o hrozných a zvládnutých vzpomínkách. Mimo tohoto rozdělení na východní a západní polovinu země a jejího vzájemného propojení stojí dva autoři, kteří, i když je spojuje nálepka popové literatury 90. let, jsou zcela odlišní a už dávno nepatřící žádnému módnímu trendu, který byl i tehdy vytvořen uměle a zbytečně škatulkoval. Řeč je o autorce **Judith Hermann**, která je českému publiku dobře známá, protože skoro celé její dílo je přeloženo díky

snaze nakladatelství Větrné mlýny. V jejím nejnovějším románě **Daheim** (Doma) jde o ženu, která nechává svůj starý život za sebou a stěhuje se na fríské pobřeží. Jakkoliv stroze může znít zápletka, tím bohatší je jazyk, kterým je příběh vyprávěn. Kouzlo románu spočívá v jeho ambivalenci a v tématu tranzitu, přechodu mezi dvěma světy, který mistrně podkopává titul knihy. Podobný pohled zvenčí a s odstupem nabízí i nejnovější román **Christiana Krachta** s názvem **Eurotrash**. Christian Kracht je původně Švýcar, vyrostl ale ve Spojených Státech, Kanadě a jižní Francii a sám se označuje za kosmopolitu. Román navazuje

na Krachtův debut, román **Faserland** (Země vláken), z roku 1995, kde se vyprávěč vydává na cestu ze severoněmeckého Syltu až do Curychu. A právě Curych je výchozím bodem nejnovějšího románu. Obě díla mají společný zpětný pohled na svůj vlastní literární vývoj, určitý odstup od věčné německé otázky co znamená být Němcem po 2. světové válce, ale i neustálou reflexi této otázky, ať už je to v zádušném stylu Hermanna, nebo sžíravém výsměchu Krachta. Tento článek si nenárokují právo reprezentovat celkovou současnou německojazyčnou literaturu, ostatně úkol zcela nemožný, nabízí však určité tendence, které převládají a podle kterých se orientují i udílené literární ceny, bez toho, aby se však tyhle ceny staly jediným měřítkem výběru.

Listopad v MZK ve znamení norské literatury

Martina Šmídtová
smidtova@mzk.cz

U příležitosti 100. výročí norsko-českých diplomatických vztahů připravil Ústav germanistiky, nordistiky a nederlandistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou výstavu *100 let/100 norských knih v českých překladech*, která byla zahájena 9. listopadu za účasti norského velvyslance Roberta Kvileho, ředitelky Center for Norwegian Literature Abroad Margit Walsø a rektora MUNI Martina Bareše. Velvyslanectví Norského království v Praze také převzalo záštitu nad výstavou a současně zapůjčilo druhou, panelovou výstavu *100 let norsko-českých diplomatických vztahů*, jež byla instalována ve 4. patře foyer knihovny.

Ačkoliv diplomatické vztahy mezi oběma zeměmi byly navázány v roce 1921 jmenováním prvního československého velvyslance v Norsku, norská literatura vycházela na našem území již předtím. Nejstarší kniha, připomínaná na výstavě, pochází z roku 1896 a je jí román *Pan: ze zápisů poručíka Tomáše Glahna* od Knuta Hamsuna. Od klasiků, nositelů Nobelovy ceny za literaturu, jako byl právě Knut Hamsun, Bjørnstjerne Bjørnson, Sigrid Undsetová či Henrik Ibsen, až po současné autory Jona Fosseho, Roye Jacobsena a Daga Solstada – ty všechny výstava připomíná stručně a přehledně. Pozornost je věnována i nakladatelstvím, zaniklým i existujícím, které se vydáváním norské literatury zabývaly či zabývají systematicky. Časová osa naznačuje, že zlaté časy překladů z norštiny prožíváme právě teď,

ovšem stojí za tím zejména překlady populárních detektivek či fantasy literatury (Jo Nesbø, Siri Pettersen). Zvláštní část je věnována literatuře pro děti a mládež s ukázkami originálních norských ilustrací či cestopisné literatuře s autory, jako byl

Fridtjof Nansen, Helge Ingstad či Thor Heyerdahl. Nechybí ani část, která vzdává hold několika desítkám překladatelů z norštiny, díky nimž jsou čeští čtenáři stále v přímém kontaktu s norskou literární scénou. Početný seznam kontrastuje se situací v obráceném směru, kdy lze norské

Norský velvyslanec v ČR Robert Kvile

překladatele do češtiny spočítat na prstech jedné ruky.

„Výstava nabízí základní přehled toho nejvýznamnějšího z norské literatury, co dosud v češtině vyšlo. Postihuje i vývoj typografie a knižní kultury během uplynulých 100 let,“ uvádí iniciátorka a spoluautorka výstavy Miluše Juříčková z Ústavu germanistiky, nordistiky a nederlandistiky. „Téměř každý knihomil má doma alespoň jednu knihu norského autora nebo někdy nějakou četl. U některých možná ani netuší, že jsou původem z Norska. Norská literatura je ale u nás stále přítomná,“ doplňuje.

Až na drobné výjimky je výstava sestavena z knih z fondu Moravské zemské knihovny. Díky právu povinného výtisku, které knihovně náleží již od roku 1935, bylo možné přiblížit formou skenů i fyzických ukázek historické kousky, včetně ručně psaného katalogizačního lístku ke knize Sigrid Undsetové s razítkem německé válečné

cenzury, stejně tak i nejnovější tituly, na které lze ještě narazit na pultech knihkupectví. „Těší nás, že jsme mohli nabídnout prostory i fondy pro tuto výstavu. Jde o další příklad užitečné spolupráce mezi námi a Masarykovou univerzitou. Norsko je pro nás inspirativní nejen v oblasti literární tvorby, ale i v tom, jak svou literaturu propaguje za hranicemi. Presentaci norské literatury v pozici hlavní hostující země na knižním veletrhu ve Frankfurtu v roce 2019 vnímáme jako vzor pro naše čestné hostování, o které usilujeme pro rok 2025 či 2026,“ dodává ředitel MZK Tomáš Kubíček. V rámci doprovodného programu se proto

mimo jiné uskutečnilo jednání mezi zástupci MZK a Center for Norwegian Literature Abroad, jež mělo za cíl vzájemnou výměnu zkušeností. Ředitelka centra Margit Walsø se v Brně také krátce setkala i se zástupci vydavatelství, která se věnují norské literatuře.

Výstava potrvá do 17. prosince a na doprovodný program se může těšit i široká veřejnost. Prvního prosince se bude moci zúčastnit komentované prohlídky výstavy, 14. 12. pak přednášky „Český čtenář v norské literární krajině“. V obou případech se slova zhostí spoluautorka výstavy Miluše Juríčková.

ČLC/MZK na mezinárodním knižním veletrhu a literárním festivalu Svět knihy

Kateřina Vytisková, Martina Šmídtová

Katerina.Vytiskova@czechlit.cz, smidtova@mzk.cz

Letošní 26. ročník mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy se konal ve dnech 23. – 26. září 2021 na Výstavišti v pražských Holešovicích. České literární centrum, sekce Moravské zemské knihovny, se v rámci veletrhu spolupodílelo na přípravě akcí Profesionálního fóra.

Na pondělí 23. září byla připravena diskuze o knižním trhu v České republice a ve Francii, která byla letos čestným hostem veletrhu. O tom, jaký vliv měla pandemie koronaviru na nakladatele a knihkupce a jak se proměnil český a francouzský knižní trh, mluvili Martin Vopěnka, Anna Štičková a Nicolas Georges. Debatu moderoval Jonáš Zbořil.

Během druhého dne veletrhu na Profesionálním fóru debatovali Markéta Hejkalová, Lucie Campos, Sonia Déchamps, Petr Minařík a vedoucí Českého literárního centra Martin Krafl o budoucnosti literárních festivalů a rezidencí. Největší ohlas pak vzbudila diskuze o pozici literárních překladatelů na knižním trhu

s moderátorem Martinem Severýnem, které se zúčastnily Anežka Charvátová, Jule Rubi a Markéta Kliková.

Sobotní účast ČLC na Světě knihy patřila poezii. U příležitosti vydání antologií české poezie ve španělském a polském překladu vyzpovídala koordinátorka zahraniční spolupráce Kateřina Chromková Eleni Buixaderas a Zofii Bałdygu, editorky obou antologií. Svou tvorbu představily básnířky Petra Strá, Wanda Heinrichová a Anna Beata Hábllová. Navazující program byl věnovaný Drážďanské ceně lyriky a spoluúčasti Českého literárního centra na této soutěži, s Radkem Malým, Simonou Rádkovou a Olgou Stehlíkovou.

Výstava Milan Kundera: Nostalgie po Evropě

Na pozvání Českého literárního centra přijely na veletrh zástupkyně dvou francouzských nakladatelství – Nadège Agullo z nakladatelství Agullo, které nedávno vydalo francouzský překlad románu Aaronův skok Magdaleny Platzové, a Aurélie Roche z nakladatelství Noir sur Blanc, kde letos vyšel překlad románu Citlivý člověk od Jáchyma Topola. Obě nakladatelky se v Praze setkaly s českými literárními agenty a dalšími osobnostmi z českého literárního světa.

Leitmotivem letošního ročníku byl také Milan Kundera; na několika akcích se debatovalo o jeho tvorbě, jeho přínosu i o nedávných pokusech sepsat a vydat jeho životopis. Ve spolupráci s organizátory veletrhu k tomuto

tématu přispěla také MZK a nachystala do velkého sálu českou verzi výstavy Milan Kundera: Nostalgie po Evropě. Francouzská a obsáhlejší verze výstavy měla premiéru v květnu letošního roku v Českém centru v Paříži. V kulisách Kunderových ilustrací a fotografií se tak například odehrávala stejnojmenná debata o tom, jak Milan Kundera smýšlí o Evropě, jíž se účastnil ředitel MZK Tomáš Kubíček, politolog Jacques Rupnik a francouzská publicistka Ariane Chemin. Jiný večer na téže místě se pak na pódiu ředitel MZK setkal i s Miloslavem Šmídmejarem, režisérem dokumentu Od Žertu k Bezvýznamnosti, a Jeanem-Dominiquem Brierrem, autorem knihy Milan Kundera – Život spisovatele.

Bude vás zajímat, že...

... **ocenění SDGS získalo sedm inspirativních projektů.** Asociace společenské odpovědnosti (Sustainable Development Goals) v září 2021 v Černínském paláci ocenila projekty s unikátním dopadem do různých oblastí života společnosti. Jednou z vyhlášených kategorií byla i oblast vzdělávání. **Zvítězilo vzdělávací centrum TEREZA s mezinárodním projektem Ekoškol.** V ČR již více než 15 let koordinuje toto centrum vzdělávací program vedoucí mladé lidi k udržitelnému způsobu života ...

Týden knihoven 2021 v Moravské zemské knihovně

Petra Chaloupková
chaloupkova@mzk.cz

Moravská zemská knihovna letos přinesla pestrý program v rámci již dvacátého pátého ročníku Týdne knihoven, který se i letos konal na začátku října (4.–8. 10.) a který každoročně vyhlašuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) pro zapojené české knihovny. Týden knihoven v MZK reflektoval hlavní oficiální téma knihoven pro rok 2021 – UDRŽITELNOST.

MZK na téma udržitelnosti připravila rozmanitou sérii online přednášek s diskuzemi, které toto téma nahlédly ve třech různých rovinách: ekonomické, sociální i ekologické. Zastřešující idea, která rámcovala obsah jednotlivých přednášek, byla: „Co pro sebe, budoucnost a lepší svět můžeme udělat my sami?“ Záměrem bylo na jedné straně představit téma udržitelnosti v jeho šíři, hloubce a komplexnosti, na straně druhé pak přiblížit čtenářům jeho lidskou stránku, potřebnost a palčivost v současné době. Celospolečenská potřeba zakomponovat principy udržitelnosti do všech úrovní lidského žití totiž nabývá na důležitosti každým dnem.

V jednotlivých přednáškách jsme se zabývali několika podtématy, jejichž výběr přímo reagoval na 17 Cílů udržitelného rozvoje (SDGs) OSN. Týden knihoven jsme v pondělí otevřeli úderně kritikou udržitelného rozvoje představením nové teorie Nerůst. Hnutí Nerůst si vzalo za své myšlenku, že jádro problému klimatické krize tkví v neustálém a nekonečném ekonomickém růstu – a ukazuje, jakými jinými směry bychom jako globální společnost mohli jít dál.

Socioložka Lucie Jarkovská ve své úterňí přednášce „Pátá směna aneb Práce, péče a rodina v době pandemie“ otevřela diskuzi o tom, že i sociální otázky (v tomto případě především spravedlivé rozložení neplacené péče v rodinách nebo nutnost systémových změn) jsou součástí tématu udržitelnosti, což

jste si mnozí byli až příliš výrazně nuceni uvědomit v psychicky a logisticky náročném covidovém období minulého roku.

Samotný význam pojmu a myšlenky udržitelnosti přiblížil ve středu prof. Vladimír Kočí, děkan Fakulty technologie ochrany prostředí VŠCHT v Praze. Problematiku udržitelného rozvoje ilustroval na příkladu z praxe, který zní: „Z pohledu ochrany prostředí není až tak důležité, z jakého materiálu je vyroben obal potraviny, ale jaký environmentální a zdravotní dopad má samotná potravina.“ V přednášce dále vysvětlil a okomentoval všech 17 cílů udržitelného rozvoje.

„Voda v krajině České republiky“ byla tématem čtvrté přednášky prof. Tomáše Kvítka z Katedry krajinného managementu na Zemědělské fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Shrnul v ní současný stav naší půdy a vody v krajině, aktuálně pozorované trendy a přidal i konkrétní tipy a triky, jak si mohou lidé pomoci k lepšímu stavu vody na svých pozemcích.

Přednášky byly streamované každý večer Týdne knihoven v 18:00 na facebookové stránce MZK. Jejich záznamy jsou stále na této stránce dostupné a můžete je tak kdykoli zhlédnout.

Moravská zemská knihovna současně s online přednáškami uspořádala také fyzickou Sbírkou věcí pro brněnskou Nadaci Veronika. Před hlavním vstupem do knihovny jsme celý den pro nadaci přijímali věcné dary,

Sbírka věcí pro brněnskou nadaci Veronica

kteří nadace následně prodává ve svých obchodech. Výtěžek z prodeje jde na podporu projektů pro ochranu životního prostředí převážně v Jihomoravském kraji. Můžeme-li hodnotit alespoň část sbírky produkovanou MZK (tedy sběr darů), pak měla sbírka úspěch. Svě odložené věci přineslo mnoho zaměstnanců knihovny i mnoho čtenářů. Ještě více bylo lidí, kteří se zastavovali u stánku a litovali, že informaci o konání sbírky bohužel nezachytili a nic tedy nepřinesli. Díky naší osvětě se ale rozhodli stát se pravidelnými darovateli nadaci. Všem dárcům za nás i za Nadaci Veronica mnohokrát děkujeme!

Na online přednášky Týdne knihoven se bohužel nepřipojilo tolik čtenářů, kolik

bývá zvykem u obvyklého online programu MZK. Tato skutečnost nás samozřejmě vede k určité reflexi: pravděpodobně se zde projeví, jak náročným tématem Udržitelnost je. Tématem, které je stále relativně nové a neznámé pro velkou část společnosti a vzbuzuje spoustu různých emocí, a proto je třeba k jeho komunikaci přistupovat zodpovědně a citlivě. Moravská zemská knihovna bude i v příštím roce nadále pokračovat v aktivitách přispívajících k větší udržitelnosti našeho světa, ať už produkcí dalšího vzdělávacího a kulturního programu, budováním komunit či neustálým zlepšováním fungování naší vlastní budovy. Věříme, že naplňování cílů udržitelnosti povede k úspěchu v boji s klimatickou změnou.

Bude vás zajímat, že...

... v Městské knihovně Tišnov se 4. listopadu 2021 konal zajímavý workshop **Práce s kamerou**. Snahou organizátorů je podpořit využívání moderních technologií jako je např. možnost natočit video, pracovat s kamerou či mobilním telefonem. Profesionál ukáže práci s technikou, nastavení kamery, natočení prezentačního videa apod. Knihovna plánuje v podobných aktivitách pokračovat ...

Stavební a rekonstrukční práce v MZK pokročily do další fáze

Jan Lidmila, Roman Mátl

Jan.Lidmila@mzk.cz, Roman.Matl@mzk.cz

Také v letošním roce pokračovaly stavební práce v budově Moravské zemské knihovny i na výstavbě depozitáře H1. Již v minulém čísle Duhy jsme Vás informovali o otevření nového atria pod širým nebem. Další uskutečněné úpravy probíhající za provozu knihovny přiblíží následující řádky.

Kompletní výměnou prošly **dva výtahy ve foyer** určené k přepravě uživatelů. Původní výtahy byly v předchozích dvaceti letech vysoce využívány. V průběhu času došlo k jejich výraznému opotřebení a měly zvýšenou poruchovost. Investice do opakovaných oprav byly nákladné, proto došlo k jejich nahrazení novými výtahy. Ty jsou modernější a rychlejší, což uživatelé i zaměstnanci MZK oceňují.

Nejvýznamnější stavební úpravou podzim se stala **výměna oken ve studovnách a v půjčovně**. Původní dřevěná okna v severní části budovy byla již natolik poškozena, napadená hnilobou, že jejich oprava již nebyla možná. I běžná údržba těchto oken je velmi náročná. Lze ji řešit pouze nákladnou zdvihací technikou nebo pomocí horolezců. Nová okna jsou již hliníková, v podstatě bezúdržbová s povrchovou úpravou blížící se co nejvíce původnímu barevnému řešení. Tvar oken zůstal ve stejném designu jako původní okna, aby se nenarušil architektonický ráz budovy. Oproti předchozímu stavu bylo rozhodnuto použít izolační trojskla (dříve dvojskla), což významně pomůže snížit energetickou náročnost knihovny. Vyřešil se tak nejen havarijný stav oken, ale byly zlepšeny tepelné izolační vlastnosti objektu. Tato skutečnost se odrazí na spotřebě energie při chlazení a topení v budově knihovny.

V létě byla podepsána smlouva o realizaci výměny. V polovině září výměna začala – nejprve v půjčovně a v 1. patře, kde se nachází volný výběr. Před začátkem prací

bylo vždy nutné s ohledem na prašnost rozdělit studovny na dvě části. Část u oken se stala prostorem staveniště, v části u dveří se knihovní fondy v regálech zakryly a zajistily. Doprava samotných oken se provádí z venku pomocí speciálního stroje, který je schopen ramenem zvednout a dopravit okno až do nejvyššího patra budovy do otvoru po vybouraném okně.

Samotné zasklívání velkých skleněných ploch se provádí strojově z vnitřní části pomocí zasklívacího robota, který je schopen za pomoci přísavky zvednout téměř 4 metry dlouhé a cca 200 kg těžké sklo a nasadit ho přesně do již osazeného nového hliníkového rámu.

Doprava materiálu tedy neprobíhá přes vnitřní části budovy MZK. Zvolením této technologie se ulevilo vnitřním prostorům a omezením uživatelů a čtenářů. Výměna probíhá při běžném provozu, přičemž se jednotlivé studovny postupně zavírají a posléze opět otevírají. Půjčovna byla po dobu stavebních úprav v přízemí přemístěna do konferenčního sálu. Dále se již postupuje od nejvyšších podlaží směrem dolů.

Stejně tak prezenční výpůjčky ze skladu umístěné ve 4. patře (Studovna humanitních věd) byly po dobu uzavření 4. a 5. patra přesunuty do konferenčního sálu v přízemí. Nyní jsou zavřeny pouze Zahraniční knihovny ve 2. a 3. patře. Jejich fond je po dobu stavebních úprav nedostupný. Výměna oken ve studovnách by měla být hotová začátkem prosince.

Na podzim loňského roku začala **výstavba depozitáře H1**. Nejprve došlo k demolici části původní stavby. Ve vzniklém prostoru se postupně realizuje nová část budovy. Na nově provedených pilotových základech se staví železobetonový skelet nové části depozitáře. Ve staré části depozitáře proběhlo vybourávání, sanační práce a následně se zdilo. Vznikly nové příčky, omítky, podlahy, došlo k opětovné izolaci střechy a rozvodům vzduchotechniky. Stavba, navzdory všem okolnostem, jako je globální nedostatek některých materiálů a nedostatek pracovníků ve stavebnictví, zatím pokračuje podle harmonogramu, generální dodavatel stavby – olomoucká firma GEMO a.s. si s touto situací dokáže poradit. S realizací a řízením této stavby ze strany dodavatele proto panuje spokojenost.

Výstavba depozitáře přímo sousedí s vedlejší stavbou výškové budovy Šumavská Tower, která probíhá současně. Celý proces se díky tomu stává náročnějším, protože nad depozitářem probíhají ve výšce další stavební práce. Je potřeba se sousední stavbou úzce spolupracovat a průběžně se informovat o plánech probíhajících prací, které by mohly ovlivnit jednu či druhou stavbu. Začátkem listopadu již byla dokončena hrubá stavba nové části depozitáře, jsou osazena okna v obvodovém zdivu. Budova tak bude zvenčí uzavřena, aby práce uvnitř mohly probíhat souvisle dál. Dokončení stavby se očekává na podzim příštího roku.

Součástí článku jsou časosběrné ilustrační fotografie mapující postupnou proměnu budoucího depozitáře H1. Lze na nich dokumentovat postup prací v průběhu pěti měsíců letošního roku, od března až do srpna.

V následujícím roce jsou v budově Moravské zemské knihovny plánovány další úpravy. Aktuálně se připravuje rekonstrukce konferenčního sálu a vznik Knihovny Milana Kundery. O dalším vývoji těchto projektů, plánovaných na první polovinu roku 2022, Vás budeme v budoucnu informovat.

Výstavba depozitáře H1

Mgr. Jana Vaculíková

Dana Riedlová

driedlova@mvk.cz

Masarykova veřejná knihovna Vsetín má v českém knihovnickém světě dobré jméno, o čemž svědčí i to, že v letech 2014 a 2020 získala celorepublikové ocenění pro nejlepší městskou knihovnu. Za každou knihovnou stojí kolektiv pracovníků, na jejichž práci a zapálení pro věc výsledky knihovny stojí. A každým tím se skládá z jednotlivců. Ráda bych představila nedílnou součást Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně, knihovnici Janu Vaculíkovou.

Narodila se roku 1986 ve Valašském Meziříčí, žije v Ratiboří u Vsetína. Je absolventkou magisterského programu Český jazyk a literatura na FF MU Brno a bakalářského programu Knihovnictví a informační studia na FF MU Brno. V MVK Vsetín pracuje od roku 2011 v regionálním oddělení a studovně se zápalně sobě vlastním a neutuchající energií.

Je autorkou a iniciátorkou databáze *Osobnosti Valašska* www.osobnostivalasska.cz. Cílem je zvýšit povědomí o známých osobnostech z nejrůznějších oblastí společenského, uměleckého, sportovního a vědeckého života, jejichž život je s Valašskem spjat buď od dětství, nebo si k němu vytvořili vztah až v dospělosti, a propojit jejich působení s místopisem – významnými regionálními lokalitami. Web je plně responzivní, systematicky a přehledně třídí valašské osobnosti

(k 1. 1. 2021 obsahuje 606 hesel) dle různých kategorií (obor činnosti, jméno, místo a datum narození/úmrtí, ocenění atd.), a to i za po-

moci pokročilého vyhledávání. Databáze je průběžně aktualizována a neslouží pouze pro potřeby novinářů, studentů, badatelů a dalších zájemců z lokality Vsetínska, ale z celé republiky i zahraničí. Připravila několik výstav, které prezentují valašské osobnosti: *Valašské osobnosti v čase první republiky*, *Chytré hlavy na Valašsku (valašští vědci a vynálezci)*, *Valašští pedagogové*, *100 let Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně*.

Autorsky se podílela na dobrodružné soutěži *Po stopách staříčků*. Během tří let vycházely sběratelské kartičky (v souvislosti s výročím vzniku 1. republiky) o historii zaniklých vsetínských hostinců. Jednalo se o soutěž, naučnou stezku či

vzpomínkové putování s cílem hrouvou formou popularizovat lokální historii a prohloubit vztah k místu. Jana intenzivně pátrání v archivu přetavila v množství získaných informací, které zábavnou formou hry zprostředkovala širšímu okolí.

Významný podíl má na digitalizaci regionálních periodik, provádí excerpci regionálních časopiseckých článků. Prostřednictvím aplikace *Actionbound* propaguje a organizuje hru *Seekorka* (poznávání okolí ve spojení s dětskými knižními příběhy). Kromě výše zmíněného je i nadšenou propagátorkou stolních her, realizuje pravidelně několikrát v roce Noci her v knihovně, spravuje skvěle kroniku knihovny. Je pevnou součástí komiksového klubu *U mouchy CC* v MVK a spravuje jeho FB profil. Vymýšlí mnoho zajímavých aktivit pro uživatele od komiksových workshopů, kvízů, soutěží až po fotokoutky. S nadšením sobě vlastním doplňuje komiksový fond. Spolupracuje se sekci „fantastická knihovna“.

Vede informační lekce pro základní a střední školy i akreditované kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků – její

oblastí v tomto směru jsou témata: *Vyhledávání v elektronických informačních zdrojích, zásady citování* nebo *Myšlenkové mapy*. Je garantem služby „rešerše“ a v době koronaviru přišla se službou „online rešerší“. A byl by to opravdu ještě dlouhý výčet všech aktivit a počínů, kterými Jana přispívá ke skvělé image vsetínské knihovny napříč různými oblastmi. Je bezesporu klíčovým knihovníkem a inspirujícím a kreativním členem týmu knihovny, spolupracuje ale i s mnoha dalšími partnery – zástupci muzea, archívu, „hráčského klubu“ a vše výborně propojuje.

O své know-how se již mnohokrát podělila v rámci celorepublikových odborných vzdělávacích akcí či publikační činnosti. Tím inspiruje a motivuje širokou knihovnickou veřejnost napříč regiony. A aby toho neměla málo, začala vést obecní knihovnu v místě trvalého bydliště, kde využívá své bohaté zkušenosti z MVK Vsetín. Jana je neuvěřitelně multifunkční knihovnice, je stále plná nápadů, které tvrdohlavě dotahuje až do konce, a má srdce na pravém místě a každá knihovna nám ji může jenom závidět.

Bude vás zajímat, že...

... **Městská knihovna Holešov** (Městské kulturní středisko – pracoviště Městská knihovna) **slaví v letošním roce své 100. narozeniny**. Knihovna, tedy pracovní aktivní tým knihovníků, se snaží být univerzálním kulturním centrem nejen pro registrované čtenáře ale i pro občany města Holešov. Zajímavé programy připravuje pro všechny věkové kategorie, setkání s dětmi oživuje hudbou, věnuje se i miminkům, pro které má připravená leporela s velkými jednoduchými kontrastními černobílými obrázky. Návštěvníci knihovny mohou využívat nejen výpůjčnické oddělení, ale také služby čítárny, regionálního oddělení, bibliograficko-informační oddělení i fond muzejní knihovny. Velmi dobrý ohlas mají workshopy oživení knihtisku v podání Studia Bez Kliky. Knihovna má jednu městskou pobočku a 4 pobočky v místních částech a zajišťuje odborné služby pro 17 knihoven v regionu. Oslavy 100. výročí vzniku pojali pracovníci knihovny velkoryse nejen na svých facebookových stránkách, ale připravili video, které je vystavené na youtube a komentovanou výstavu o historii knihovny. Pokud zájemci termín otevření výstavy nestihli, mají možnost projít se městem Holešov a prohlédnout si outdoorovou výstavu, která je instalovaná v ulicích několik měsíců. Knihovně a jejím pracovníkům přejeme stále dobré nápady a oblibu čtenářů i občanů ...

Oči Brna veřejnosti přiblíží Leopolda Šroma, letecké eso z Chrlic a moravské letce RAF

Radoslav Pospíchal
pospichal@mzk.cz

Letecké eso druhé světové války ve službách RAF a rodáka z Chrlic, Leopolda Šroma, společně s dalšími letci z Moravy, představí Moravská zemská knihovna od 4. listopadu do 15. ledna v prostorách svého foyer v přízemí. Šromovi a moravským pilotům věnuje také rozsáhlou online výstavu, která startuje stejného dne na adrese raf.knihovny.cz. Stane se tak v rámci dalšího dílu svého cyklu Oči Brna, který především prostřednictvím multimediální prezentace v knihovně přibližuje brněnské rodačky, rodáky či zajímavé osobnosti spojené s městem Brnem.

Leopold Šrom (1917 – 1968) byl skromný muž, oddaný vlastenec a vynikající pilot, patřil k našim nejúspěšnějším stíhačům ve druhé světové válce a s více než pěti sestřely nepřátelských letadel mohl hrdě nést označení „letecké eso“. Přesto není jeho jméno a příběh

známý tak, jako některých dalších československých letců ve službách britského královského letectva.

Po okupaci uprchl z Protektorátu do Polska a odtud se vydal do Francie, kde vstoupil do cizinecké legie, aby se poté v Británii v roce 1940 přidal ke Královskému letectvu. Zde platil za přesného střelce, agresivního stíhače a ve vzdušných soubojích si připsal celkem pět potvrzených sestřelů, a řadu poškozených nepřátelských strojů i dalších úspěchů. Ze západní fronty se v roce 1944 přesunul (tak jako třeba František Fajtl) na východ do SSSR. Po této etapě zaznamenal bojové úspěchy také hluboko v týlu nepřítele při Slovenském národním povstání, kde si připsal několik dalších vítězství a sestřelů nacistických letounů.

Nejen vojenskou kariéru však mapuje prezentace ve foyer MZK, ale představuje Šroma též jako člověka, když prostřednictvím vybraných literárních zdrojů deklaruje jeho gentlemanství a humanitu. Seznamuje návštěvníky například s momentem, kdy posádce sestřeleného německého bombardéru spadnuvšího do moře přivolá záchranou pomoc. Letadlo zneškodněno, souboj vyhrán, netřeba dalšího zabíjení. Také připomíná jinou příhodu, kterou sympatický

František Burda, Leopold Šrom, Martlesham Heath, červenec 1941

Leopold Šrom

dlouhán Šrom zažil při návratu z okupované Francie, kde měl za úkol útočit na pozemní cíle. Při boji jeho letoun inkasoval řadu zásahů a s notně poškozeným křídlem zamířil přes La Manche na základnu, kam musel s omezeným plynem a v křeči držice *řídící páku* tak, aby se jeho letoun nepřeklopil. Kolegové piloti nemohli uvěřit, že se mu s takovým strojem podařilo šťastně navrátit na základnu.

Na tuto i řadu dalších atraktivních ukázek ze Šromova života i dalších Moravanů, se mohou návštěvníci těšit a procházet si je prostřednictvím dotykové interaktivní obrazovky. Presentaci doprovází i projekční stěna, kde mohou zhlédnout archivní fotografie nebo původní video-záběry československých pilotů z války, kde dojde i na záběr samotného Leopolda Šroma v období působení

v Británii. Presentaci doplní také originální artefakty a suvenýry našich letců (od brněnského sběratele) u RAF. Multimediální presentaci v přízemí MZK rozšiřuje online verze výstavy, která návštěvníkům nabídne zevrubnější pohled na příběhy vybraných Moraváků, dalších devíti jmen, mezi kterými najdou od slavných pilotů i ty méně známé, ale se zajímavými vzpomínkami, či i ty vložene neznámé, jejichž osud nepřikrášlene demonstruje mnohdy syrovou realitu války bez jakékoli heroizace či romantizace.

Výstava je doplněna množstvím archivních fotomateriálů letců, poměrně širokou řadou dobových výstřižků z tisku z období před válkou, během války či po jejím skončení. Zajímavý pohled může nabídnout také kapitola zprostředkující obraz československých pilotů v exilovém a zahraničním tisku doprovázená ukázkami. Výstava obsahuje taktéž vlastní videozáznamy ve formě rozhovorů s odborníky na danou problematiku, jako například s leteckým publicistou a specialistou na leteckou válku, Markem Brzkovským, nebo amatérským historikem a sběratelem předmětů letců RAF, Petrem Velanem. Návštěvníci budou moci také nahlédnout do vyšetřovacích spisů z Archivu bezpečnostních složek po válce perzekuovaných letců. Jak je dobrým zvykem, nebude chybět ani bohatý seznam doporučené literatury s odkazy k zapůjčení v MZK nebo na digitalizované tituly a do knihovny registrovaní zájemci tak mohou rovnou začít číst.

Obě výstavy termínově pokrývají Mezinárodní den válečných veteránů 11. 11. a v knihovně bude tradičně probíhat sbírka vlčích máků Centra pomoci Paměti národa. V průběhu trvání prezentace v budově MZK od 4. 11. do půli ledna chystá knihovna i doprovodné akce, dovolí-li to aktuální průběh covidové situace.

Poznámka: fotografie pochází ze soukromé sbírky Jaroslava Popelky.

Nejstarší kartografická zobrazení Čech, Moravy a Slezska

Jiří Dufka

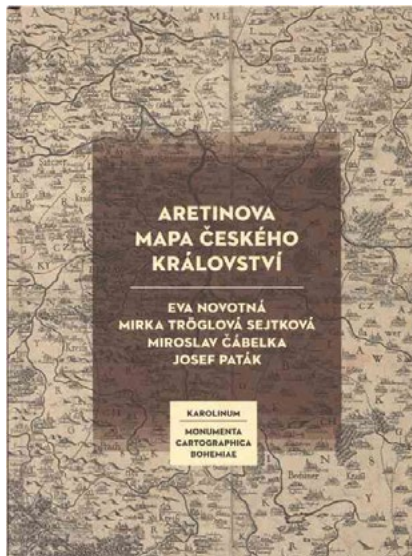
Jiri.Dufka@mzk.cz

NOVOTNÁ, Eva et al. *Aretinova mapa Českého království. První vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. 241 stran. Monumenta cartographica Bohemiae. ISBN 978-80-246-4797-5.*

Detailní pozornost upřená v českém prostředí na nejstarší kartografická zobrazení Čech, Moravy a Slezska je v mnoha ohledech opodstatněná. Mapy zemí představují cenný historický pramen pro svůj kartografický obsah, jako výsledek tvůrčí práce dokumentují úroveň mapové tvorby a jejich tištěná vydání zpravidla po řadu desítek let formovala představu o českých zemích prostřednictvím atlasů i samostatně publikovaných mapových listů. Pro české území se v minulosti tato díla snažila systematicky představit ediční řada *Monumenta cartographica Bohemiae*, v jejímž rámci vznikla v roce 1936 i první odborná monografie s tématem Aretinovy mapy Čech¹.

Na tuto i další práce nově navazuje publikace *Aretinova mapa českého království* z pera kolektivu autorů spojených s Mapovou sbírkou Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Předmětem zájmu autorů však nejsou pouze otisky desek, tradičně označovaných jako

Aretinova mapa Čech (byť na ně je položen hlavní důraz), ale také příbuzné mapy vycházející ze stejné předlohy, které byly otištěny v Augsburgu a v Amsterdamu a jejich odvozeniny.

Práce je uvedena do dobového kontextu stručným nástinným politickým dějin Čech první poloviny 17. století, na něž navazuje biografická kapitola věnovaná Petru Aretinovi. Následuje podrobný popis prvního (1619) a druhého vydání mapy (1632). Důkladná analýza dochovaných rejstříků, a dále třetího (1665) a čtvrtého vydání (ca 1684-1712/1720). Kartometrická analýza všech čtyř otisků potvrdila Kuchařova zjištění

a neodhalila žádná podstatná doplnění nebo opravy u mladších vydání. Vedle exkurzů věnovaných dějinám odívání (rozebírá vyobrazení postav u starších vydání), měřičským metodám a Aretinově mapě zábřežského panství, je do knihy zařazena také kapitola k souběžným vydáním mapy Čech a jejich následným derivátům, jež zasazuje Aretinovu mapu do rodiny map Čech vycházejících

¹ Kuchař, Karel – Roubík, Fratišek: *Paulus Aretinus ab Ehrenfeld: Regni Bohemiae nova et exacta descriptio. MDCXIX (renov. Daniel Wussin MDCLXV)*. Praha 1936.

z předpokládané společné předlohy. Nově navržené schéma vzájemných závislostí a inspirací působí věrohodně a umožňuje lépe pochopit (a knihovníkům lépe utřídit a popsat) dochované mapové listy a nahrazuje tak závěry starších studií². Za textem knihy je připojen obsáhlý rejstřík místních jmen obsažených v jednotlivých vydáních, nechybí samozřejmě ani mapové přílohy, vevázané i přiložené na volném listu.

Jistou rezervu knihy představuje chybějící srovnání Aretinovy mapy s podobnými díly pro sousední území. Obecné konstatování důvodů pro mapování území ohraničených zemskou hranicí by čtenáři jistě našli i v jiných pracích, především by však mohlo pomoci srovnání grafických a vydavatelských činností spojených s přípravou mapy pro tisk; větší pozornosti by si zasloužila i kartografická činnost tiskáren, které stály za „sesterskými“ vydáními mapy. Vytknout lze i několik drobností – na s. 27 je odkazován zjevný omyl Tooleyho příručky, který si Aretinovo dílo zřejmě plete s Komenského mapou Moravy, chybně

připsanou M. V. Drápelou k roku 1624³; u čtvrtého vydání Kašpara Vusína je na různých místech uváděna datace odlišným způsobem – správné vrocení před vydáním Vogtovy, popř. Müllerovy mapy najdeme až v závěru, v textu se však setkáme i s širěji pojatou datací před rok 1747, nebo k roku 1700. Připojení mapové přílohy je třeba ocenit, jako ne zcela zdařilá se však jeví forma její adjustace – volně přiložení ke knize funguje pouze do odstranění ochranné folie celé knihy, jejíž vazba není na vložené objemné mapy připravena.

Přes dílčí nedostatky je však třeba knihu ocenit. Dílo navazuje na tradici pracoviště, ze kterého autorky a autoři vzešli, a prezentuje monografickou formou nejen dříve publikované výsledky Karla Kuchaře a Františka Roubíka, ale rozšiřuje je o nové poznatky. Zdůraznit je v tomto ohledu třeba především kapitulu, která mění pozici Aretinovy mapy ve filiačních vztazích s mapami Čech, se kterými sdílí společný základ. Předkládaná kniha představuje formu prezentace, která má potenciál přitáhnout k historické kartografii další zájemce.

2 Roubík, František: Ke vzniku Aretinovy mapy Čech. Časopis společnosti přátel starožitostností 59, 1951, s. 152-160.

3 Mouttová, Nicolette – Polišínský, Josef: Komenský v Amsterodamu. Praha 1970, s. 58.

Knihovna rajhradských benediktinů

Jiří David

j.david@muzeumbmenska.cz

Rajhradskou klášterní knihovnu věncí dvojí „nej“ – jde o knihovnu nejstaršího moravského kláštera a jejích 65.000 svazků z ní činí také největší klášterní knihovnu na Moravě. Kromě samotných knižních svazků jsou její součástí také dvě samostatné sbírky – sbírka rukopisů a prvotisků a sbírka historických map a atlasů. Knižní fond se skládá přibližně z jedné třetiny ze starých tisků vzniklých do roku 1800, nejhojněji

jsou zastoupeny tisky a periodika z 19. století, naopak z 20. století je zde literatury velmi málo, neboť v této době se již klášter nacházel v ekonomických potížích a knihovnu postihly první ztráty.

K současnému stavu vedl složitý vývoj. Nejstarší počátky knihovny kladou někteří badatelé do období blízkého založení kláštera, tedy do poloviny 11. století, jedná se o předpoklad

Benediktinský klášter Rajhrad

spojovaný s přirozenou potřebou kláštera používat knihy ke každodenní liturgii. V rukopisné sbírce se skutečně nacházejí dva rukopisy z 11. a 12. století, jejich přítomnost v Rajhradě je však bezpečně doložitelná až od poloviny 13. století, na sklonku téhož věku pak mohly vznikat první rukopisy již přímo v Rajhradě. Jistě nebude překvapivé, že rozvoj knihovny úzce kopíroval šťastná i méně šťastná období vývoje kláštera samotného. Za dobu rozkvětu lze považovat celé lucemburské 14. století – na jeho počátku získal Rajhrad pro své liturgické potřeby z břevnovského skriptoria dvě reprezentativní liturgické knihy: antifonář a graduál. Ve 40. letech pak přímo v Rajhradě vznikl luxusní breviář, opatřený velkým množstvím cenných knižních maleb, včetně tří celostránkových. Ziskové bylo pro zdejší fond i husitské období, neboť do Rajhradu s sebou vzali část své knihovny břevnovští mniši prchající před husitskými bouřemi.

Na svůj zlatý věk si však knihovna musela počkat až do období baroka. Tehdy začal klášter knihy pravidelně nakupovat a na sklonku

barokní doby se jeho knižní fond doslova skokově rozrostl o individuální odkazy a o zisky celistvých knižních fondů z rušených církevních institucí. V 19. století pak významně přispívali k rozvoji knihovny ti z benediktinů, kteří se v několika generacích věnovali odborné, především historiografické a vydavatelské činnosti. Na počátku 20. století zaznamenala knihovna první významné ztráty v důsledku ekonomické situace kláštera, k fatálnímu ohrožení však došlo až po r. 1950 v důsledku zrušení kláštera komunistickým režimem. O záchranu fondu se však postarala Státní vědecká knihovna Brno (dnešní MZK). Dnes je knihovna vrácena benediktinskému řádu a o její odbornou správu se starají pracovníci Památníku písemnictví na Moravě.

Knihovna je přístupná veřejnosti – v rámci prohlídkové trasy mohou návštěvníci navštívit historický sál knihovny s freskovou výzdobou, pocházející z první třetiny 18. století. Zájemcům o studium konkrétních svazků je k dispozici badatelná Památníku písemnictví, rukopisná sbírka je průběžně digitalizována a zpřístupňována na portálech Manuscriptorium a v Digitální knihovně MZK.

Historický sál knihovny

Knihovna Dánské technické univerzity DTU v Lyngby

Jan Kamenický

Jan.Kamenicky@ff.cuni.cz

Když jsme v roce 2018 s kolegy z Knihovny Filozofické fakulty UK plánovali studijní stáž v dánské Kodani a jejím okolí, nechali jsme si knihovnu technické univerzity DTU (Danmarks Tekniske Universitet) v Lyngby z hlediska priority až na posledním místě, podíváme se do ní, zbyde-li na ni v nabitém programu čas. Čas nám nakonec zbyl a shodou okolností to byla vůbec první knihovna, kterou jsme tehdy v Dánsku navštívili. A během naší stáže už ji žádná jiná nedokázala překonat. S návštěvou jsme trochu váhali i proto, že DTU je technická univerzita, a i když knihovny technických univerzit patří na světě mezi ty vůbec nejmodernější, je jejich zaměření natolik odlišné od humanitně orientovaných či veřejných knihoven, že sebezajímavější poznatky a příklady dobré praxe mohou být jen obtížně přenosné do humanitního prostředí.

Městečko Kongens Lyngby, doslova Královské Lyngby, obvykle nazývané jen Lyngby, leží zhruba půlhodiny cesty vlakem severně od Kodaně. Sídlí tu jeden z vůbec nejstarších skanzenů na světě a od 70. let také jedna z předních evropských technických univerzit DTU. Založena byla v roce 1829 a sídlila v Kodani, než bylo v 60. letech 20. století rozhodnuto o jejím přesunu právě do Lyngby, kde pro potřeby univerzity vznikl nový kampus. Typický dobový vzhled kampusu ve stylu betonového brutalismu 60. a 70. let dnes na první pohled příliš moderně nepůsobí, ovšem univerzita investuje do renovace svých budov nemalé finanční prostředky a jako jedna z prvních prošla modernizací právě knihovna.

Celá DTU má ve svém kampusu jedinou knihovnu, která se nachází v mnohem větší víceúčelové univerzitní budově č. 101, kde najdete taky místní menzu, knihkupectví či tělocvičnu. Zvenku si knihovny nevšimnete, protože nemá venku ani svůj samostatný vchod, ten se nachází až v chodbě uvnitř budovy a opatřen je prostým nápisem DTU Bibliotek. Za ním se skrývá třípatrová knihovna s cca 1300 studijními místy otevřená 24 hodin 7 dní v týdnu. Knihovna prošla v roce 2013 dost zásadní rekonstrukcí a je určitě

zvláštností, že na konečné podobě knihovny se podíleli i zástupci z řad studentů. A studenti se na dalším směřování knihovny podílejí i nadále, pravidelně se totiž setkávají s vedením knihovny a společně řeší provozní otázky. Ne všechny realizované nápady studentů se v praxi osvědčily, například jakési stánky určené pro setkávání a prezentaci činnosti studentských spolků nejsou zdaleka tak využívané, jak se původně myslelo, takže dnes slouží jen jako další studijní místa.

Knihovna má čtvercový tvar uprostřed s atriem obklopeným ve všech třech podlažích studijními místy a zónami. Studijní místa nabízejí všechny možné druhy využití, jak je to tomu dnes ve vysokoškolských knihovnách ostatně běžné, tedy od nerušeného studia (jinde v knihovně není vyžadováno ticho, naopak je běžné zde hovořit), přes individuální a skupinové studovny, místa vhodná pro práci s počítačem či dalšími zařízeními, až po místa vhodná k odpočinku. Jako nejvýraznější odpočinková zóna slouží přízemí atria, které je zároveň dostatečně flexibilní na to, aby se tu mohly konat přednášky či jiné akce, a jednou ročně se dokonce promění v závodní arénu robotů, kdy zde studenti poměrují síly vlastnoručně sestrojených robotů při

Atrium knihovny DTU, která slouží jako univerzitní laboratoř pro testování chytrých technologií, foto: Klára Rösslerová

populárním RoboCupu. Pro ozvláštňení je nad atriem zavěšeno skutečné letadlo typu KZ II, které se v Dánsku vyrábělo na konci 30. let.

Protože v exaktních vědách a technických oborech se odborná literatura již prakticky zcela přesunula do digitální podoby a aktuální informační zdroje jsou tedy dostupné především online, byly veškeré tištěné materiály přesunuty do skladu v suterénu knihovny. Jak nám hrdě sdělil zdejší knihovník Thomas Skov Jensen, knihy se prostě přesunuly pryč a namísto nich se dovnitř nastěhovali studenti. A knihovna nabízí mnohem pestřejší způsoby svého využití než je práce s tištěnými dokumenty. Náhodného návštěvníka či studenty nastupující do prvního ročníku to může zpočátku překvapit, nicméně i bez knih se jedná o jednu z nejmodernějších evropských knihoven. A to zejména díky tzv. chytrým technologiím, s kterými zde v každodenním provozu knihovny experimentují.

Stejně jako chytré telefony či hodinky dnes dokáží zaznamenávat a vyhodnocovat spoustu údajů o svém uživateli, např. jeho pohybové aktivity, stravovací návyky, co, kdy

a kde dělá apod., umožňují nám technologie jako chytrá světla, kamery či měřicí přístroje zaznamenávat různá data o životě knihovny. Sledovat tak můžeme teplotu, vlhkost, kvalitu vzduchu, intenzitu hluku a osvětlení nebo pohyb uživatelů knihovnou. Kdejaké parkoviště dnes informuje přijíždějícího zákazníka o tom, kolik je kde volných míst. Proč by něco podobného nezvládla knihovna? Je sice potřeba nejdříve vyřešit, jak vyhodnocovat studující, kteří si od práce jen odskočili na toaletu, kávu či za spolužákem, nicméně technicky to určitě nějak vyřešit půjde, v knihovně DTU na tom na každý pád pracují!

Díky statisticky zpracovaným datům a nastavitelným technologiím jako např. chytré osvětlení lze na základě naměřených hodnot v prostorách knihovny upravovat světelné podmínky, teplotu či kvalitu ovzduší tak, aby co možná nejlépe odpovídaly venkovním podmínkám, denní době a způsobu studia. Aktuální údaje jsou uživatelům k dispozici online a na obrazovkách v knihovně, takže si mohou předem vybrat prostor, který jim bude nejlépe vyhovovat, případně si některé podmínky

v místnosti mohou sami upravit. Vyhodnocením zaznamenaného pohybu uživatelů po knihovně lze zase upravovat prostory knihovny tak, aby se víc využívala méně obsazená studijní místa, nebo se naopak ulehčilo těm příliš frekventovaným, zkrátka aby se postupně optimalizoval pohyb uživatelů po knihovně tak, aby byl komfortní pro všechny. Chytré technologie jsou využívány i pro každodenní údržbu knihovny, samy totiž poznají a nahlásí, kde je potřeba uklidit, ať už se jedná o toalety či studovny, kdy je čas doplnit papír do tiskáren, vynést koše či zalít květiny.

Vzhledem k technickému zaměření univerzity spojila knihovna příjemné s užitečným, chytré technologie tu instalují, testují a vyhodnocují sami studenti či zaměstnanci univerzity. Veškerá získaná data jsou k dispozici ostatním k dalšímu zpracování a výzkumu a mohou se tak uplatnit při dalším využití a vývoji chytrých technologií. Celá knihovna je vnímána jako jakási experimentální laboratoř nebo hřiště, díky kterému neustále dochází ke zlepšování studijního prostředí, což ve výsledku prospívá celé univerzitě. Chytrá knihovna (Smart Library) je ústředním bodem Chytrého kampusu (Smart Campus), jehož cílem je „zlepšit studijní podmínky, vytvořit zelenější a chytřejší kampus a v obecnější rovině otestovat technologie, které budou v budoucnu využity při výstavbě chytrých měst.“¹

¹ DTU SMART CAMPUS [online]. DTU.dk [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://smartcampus.dtu.dk/>

Literatura:

DTU Library – Technical information center for Denmark – 75 years [online]. Kgs. Lyngby: Danmarks Tekniske Universitet, 2017 [cit. 2021-10-29]. 17 p. Dostupné z: https://backend.orbit.dtu.dk/ws/portalfiles/portal/139800049/DTU_Library_75.pdf

DTU Smart Library – What is it? [video], [online]. DTU Library, Technical information center for Denmark, 2018 [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://www.bibliotek.dtu.dk/english/servicemenu/visit/smart-library>

FOBEROVÁ, Libuše. *Koncept Smart Library* [online]. In: MRÁZOVÁ, Michaela (ed.). *Kniha ve 21. století (2020)*, Sborník z konference konané ve dnech 11.–13. 2. 2020 na Slezské univerzitě v Opavě. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2020 [cit. 2021-10-29]. S. 112–121. Dostupné z: http://k21.fpf.slu.cz/wp-content/uploads/2020/12/Sbornik_K21_2020_RC.pdf

KAMENICKÝ, Jan. Dánsko – Kodaň a okolí včetně Malmö. Čtenář: Měsíčník pro knihovny. 2019, 71(7–8), 254–258. Dostupné též online [cit. 2021-10-29]: <https://www.svkkl.cz/ctenar/clanek/2894>

PAPAYOVÁ, Tereza. *Velkommen til Danmark! – 1. část* [online]. Blog Knihovna, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, 13. 11. 2018 [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://www.ff.cuni.cz/2018/11/velkommen-til-danmark-1-cast/>

RÖSSLEROVÁ, Klára. Smart Library aneb Chytrá knihovna. Čtenář: Měsíčník pro knihovny. 2018, 70(12), 423–424. Dostupné též online [cit. 2021-10-29]: <https://svkkl.cz/ctenar/clanek/2732>

Bude vás zajímat, že...

...nakladatelství Galén vydalo publikaci *Český spor o Milana Kunderu*, ve které přední čeští i zahraniční autoři prezentují svoje názory k obvinění vznesenému proti Milanu Kunderovi v týdenníku Respekt roku 2008 a ke knize Jana Nováka Kundera. Český život a doba z roku 2020. Ve třech oddílech Poprask v kotlině, Muž proti muži a Není stínu pod lipami se objevují jména jako Sylvie Richterová, Jiří Přibáň, Milan Uhde, Pavel Kohout, Vladimír Just, Jan Novák, Jiří Kratochvíl, Václav Bělohradský, Ladislav Chateau, Kateřina Tučková aj. K vydání edičně připravil divadelní kritik a publicista Jiří P. Kříž...

Historie není něco, co kdysi skončilo a už se nás to netýká – rozhovor s Mga. Nadou Revilákovou

Jana Nejezchlebová

Jana.nejezchlebova@mzk.cz

Současné děti, dle výzkumů i odborníků, chtějí texty plné příběhů, aktivní, děj i tajemství. To přináší knihy Nadi Revilákové. Ale to by bylo málo. Autorka mladé čtenáře přímo „vtahuje“ do děje, nutí je přemýšlet o událostech, které se staly před lety dětem a mladým lidem jako jsou oni. Její příběhy historie ožívují, přibližují konkrétními příběhy.

Můžeme se na chvíli vrátit do Brna? Jaká byla léta studií na Janáčkově akademii múzických umění v Brně?

Do Brna se vrátím moc ráda, alespoň prostřednictvím vaší otázky. Jinak se tam bohužel často nedostanu, i když tam mám příbuzné a přátele. Zrovna nedávno se mi vybavila jedna vzpomínka na moje první setkání s Brnem těsně před začátkem studií v roce 1998. Bylo sobotní odpoledne, v pondělí měla začít škola. Co do té doby dělat? Tak jsem se šla projít do centra, na „Svobodák“. A tam jsem zažila šok. Nikde nebyla ani noha. Přijela jsem z Prahy a koukala, kam jsem se to dostala. Na něco takového jsem nebyla zvyklá. Prahu bez lidí, bez turistů jsem neznala. V poslední době jsem párkrát naprosto stejný pocit, takové mé studentské dějů, zažívala v Praze, totálně vylištěné, i když z úplně jiného důvodu. No, každopádně, dojem z vyprázdněnosti Brna mě se začátkem školy brzy přešel

a přetavil se v dojem z mladého a životem kypícího univerzitního města. A samotné studium? Měla jsem tu čest být jedním z posledních studentů profesora Bořivoje Srby, který byl velmi inspirativní člověk, a moc ráda na to vzpomínám. I když jsem po škole divadelní prkna opustila a zběhla k rozhlasu. Ta inspirace a potřeba pořádně vymýšlet a vytvářet mi zůstala.

Pracujete v Českém rozhlase, v televizi a píšete do časopisu 100 + 1. Ovlivnilo to vaši literární tvorbu?

Maximálně a ve všem. Všechno, co dělám, je navzájem propojené. V něčem se to doplňuje, v něčem mě odvádí jinak, abych v nejméně očekávané chvíli našla zase inspiraci, která mě otočí a propojí s jinou oblastí mé práce, jíž jsem na chvíli opustila. V rozhlase se zabývám hlavně historickými tématy a často zažívám podobné pátrání, jako Hanka, hrdinka mých knih. Moje rozhlasová práce mě tak vlastně inspirovala

k psaní. Napadlo mě, že prožitek nově objevené historie může být způsob, jak mladého čtenáře přivést k zájmu o dějiny. A také inspirovat k vlastnímu pátrání. I nejbližší rodina, příbuzní, dědečkové a babičky prožili v minulosti fascinující příběhy, které šly ruku v ruce s „velkými dějinami“. Historie je vůbec plná příběhů a vede nás k zamyšlení, jak by se v rozličných situacích zachoval člověk sám. Když se pak do podobných situací dostaneme, protože život je zkrátka přináší, třeba se v nich díky tomu dokážeme lépe orientovat.

V roce 2020 vyšla vaše kniha Deník Dory Grayové. Příběh Hanky, která na půdě našla tajemný deník, zaujal čtenáře i odborníky a získal první cenu v literární soutěži nakladatelství Albatros. Co vás inspirovalo?

Pro mě je II. světová válka velmi osobní téma. Moje babička i dědeček ji prožili, a kdyby nebyla, tak dnes nejsem na světě. Kvůli (nebo snad mám říci díky?) válce se totiž seznámili. Můj dědeček byl v 1. československé partyzánské brigádě Jana Žižky na moravském Slovácku a má babička jemu i celé jeho skupině pomáhala. Taková velká love story na pozadí tragických historických událostí. Kdyby je tenkrát nacisté odhalili, tak je popraví. Takže bych se, zase kvůli válce, nenarodila. Historie není něco, co kdysi skončilo a už se nás to netýká. Naopak, ovlivnila naše životy a ovlivňuje je stále. Prostřednictvím zkušeností, radostí i strachů našich blízkých. A já si řekla, že by bylo fajn tuhle aktuálnost nějak zachytit. Proto jsem si vymyslela příběh, který se týká historie, ale je přitom současný. A napsala jsem ho pro děti, protože si myslím, že je důležité znát historii nejen ze stránek učebnic dějepisu či z filmů, ale uvědomit si, že se nás ta historie může osobně dotýkat. Stačí se jen pozorně rozhlédnout kolem sebe a hlavně poslouchat.

Ještě bych podotkla, že naši vlastní dědečci, babičky, pradědečci a prababičky jsou vůbec málo využívaný zdroj informací o našich dějinách.

Přitom v jejich vyprávění mohou děti najít přímo poklady. Příběhy, které jim umožní nahlédnout do historie. Kdo byl třeba ten podivný chlápek Stalin, o kterém se učíme jako o největším masovém vrahovi v dějinách? Fakt ho lidé kdysi obdivovali? Jak je možné, že jednu chvíli ho měli skoro za poloboha a pak ho považují za totálního zmetka? Nebo Hitler. Jak to, že i dnes má nezanedbatelné množství obdivovatelů? A můžeme podobné příklady najít kolem sebe i v současnosti? Proč jednoho politika někdo nekriticky obdivuje a jiný na něm nenechá nit suchou? To je další věc, ke které bych chtěla děti inspirovat. Ptát se a dívat kolem sebe. Směřovat svůj zájem ke svým nejbližším. Myslím, že by to mohl být taky docela dobrý způsob, jak podnítit něco jako mezigenerační dialog. Najít s těmi staršími členy rodiny společné téma. Ať mezi nimi věkový rozdíl nestaví zeď, ale mosty.

V roce 2021 jste potěšila mladé čtenáře (ale i hodně dospělých čtenářů) knihou Medailon Emilky Horové. Měla jste představa volného pokračování příběhu již při práci na předchozí knize?

Vlastně ano. Jednak mě bavila postava, její jazyk a uvažování. A pak jsem si řekla, když jsem tímhle způsobem zachytila válečný rok 1942, co jít dál? Třeba k událostem těsně poválečným. Dal by se podobně zprostředkovat dětem divoký odsun? A další léta, padesátá, rok 1968, normalizace, rok 1989? Proč to nezkusit? A tak vznikl Medailon Emilky Horové, kde opět hlavní hrdinka Hanka proniká do historie tentokrát svojí vlastní rodinou a pátrá po tom, jak to s ní tenkrát po válce bylo a jaký vliv to mohlo mít i na její vlastní život.

Tuto otázku dostáváte jistě často a nevyhneme se jí ani my. Máte již námět nebo rozepsanou další knížku?

Ano, mám, dokonce už hotovou a v hlavě další náměty. Jak jsem už zmínila, ráda bych zkusila zachytit v dalších dílech historii druhé poloviny 20. století. Takže v nové knize se odehrává příběh, který vychází z tématu kolektivizace venkova a roku 1968 a Hanka se opět snaží rozkrýt jeho pozadí a zjistit, jak může souviset s tím, co se odehrává kolem ní. A to svým vlastním způsobem, kde je kromě toho bolestného, co hrdiny příběhů v minulosti potkalo, prostor i pro humor. Protože do života zkrátka patří a to, že se dokážeme zasmát i v těch nejtěžších chvílích, nám dává sílu překonat ty největší překážky. Proto chci, aby se čtenáři také smáli a s otevřeným srdcem pak vnímali situace, kdy do smíchu moc není.

Sledujete současnou literaturu pro děti a mládež? Přináší pro ně vhodně zpracovaná vážná témata, knihy o válce a holocaustu?

Mám pocit, že s tématem holocaustu se v poslední době doslova roztrhl pytel. Až mě to zaráží a přemýšlím, čím to může být. Je to přesvědčení, že bychom neměli zapomenout? Nebo čtenáři hledají srdceryvné příběhy, ať už s happyendem či bez něj? To by jistě bylo na dlouhou diskuzi. Když jsem začala psát Deník Dory Grayové, řekla jsem si, že zkusím, jestli se toto téma dá zprostředkovat současným dětem skrze současný příběh. A také s humorem. Čímž rozhodně nemyslím, že bych si z tragického osudu Židů chtěla dělat legraci. Vyvážit právě tu míru utrpení, která je v tom tématu obsažená, a humoru, který má v dětské literatuře svůj velký smysl. Když jsem se do tématu ponořila víc, začala jsem objevovat další dětské knihy, které se mu věnují. Takže ano, jsou, a rozhodně jich není málo. Nakolik vhodně, to si netroufám soudit. Problém vidím hlavně v tom, že se v té záplavě dětských knih, které vycházejí, ne úplně jednoduše orientuje.

Máte zájmy, které vám pomohou odpočinout si od práce v rozhlase i od literární činnosti? A, samozřejmě, které knihy čtete, případně jaký je váš oblíbený literární žánr?

Mám doma dvě malé děti a přiznám se, že práce je to, u čeho odpočívám. To byl i důvod, proč jsem si až na mateřské dovolené splnila svůj sen, že konečně napíšu knihu. Na chvíli se ponořit do něčeho jiného, přepnout myšlení od mateřských radostí i povinností. A mám velké štěstí, že mám práci, ať už tu rozhlasovou či literární, která mě naplňuje a baví (i když tu druhou považuji více za zálibu než povolání). Proto se na ni vždycky těším a každou volnou chvíli jí s chutí věnuji. Takže ty ostatní záliby spíš zanedbávám. Včetně čtení, protože čtu hlavně to, co souvisí s prací, takže na čtení jen pro zábavu už nezbývá prostor. Ale pokud můžu zmínit z poslední doby jednu knihu, která mě opravdu oslovila, tak to byla Kde zpívají raci od Delíi Owens. Mohu jen doporučit. (Samozřejmě hned po Medailonu Emilky Horové.)

Moc děkujeme za váš čas a trpělivost.
Jana Nejezchlebová

Nada Reviláková (1978) vystudovala divadelní dramaturgii na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Poté se věnovala rozhlasové a televizní tvorbě. Působila ve vědecké stanici Českého rozhlasu Leonardo, kde se orientovala hlavně na historická témata, a současně psala dialogy k seriálu Ulice. Na mateřské dovolené se pustila do psaní literatury pro děti. Za knihu Deník Dory Grayové získala cenu nakladatelství Albatros. V současné době vychází její volné pokračování Medailon Emilky Horové. Vrátila se také k rozhlasové práci. Vytváří pořady pro Český rozhlas Plus v tematické řadě Téma Plus, Historie Plus a Archiv Plus. Píše pro časopis 100+1 Historie.

Knihovní algoritmus

Viktorie Hanišová

viktorie.hanisova@gmail.com

„Tak vy jste se nám tentokrát dala na fotbal?“ ptá se mě knihovnice, když položím na pult *Góóó! Klapzubovu jedenáctku* a *Pravidla fotbalu*. Pokrčím rameny a nic na to neřeknu, už dávno se paní knihovnici nesnažím vysvětlit, že si knihy v místní pobočce takřka výhradně půjčuju jako studijní materiál pro překlad a vlastní tvorbu. Ty, které mi stojí za to přečíst, si obvykle koupím nebo je dostanu.

Knihovní pobočka, kam si knihy chodím vyzvedávat, je malá, takže se tu všichni znají. Knihovníci si svoje čtenáře hýčkají a snaží se dopředu odhadnout, co si příště půjčí. Ano, i v tak bohumilné instituci, jako je knihovna, existuje něco na způsob cookies: místní prohlížeč, rozuměj knihovnice, se snaží vyprofilovat čtenáře a nabízet jim to, co je zaujme. Paní knihovnice tu někomu doporučí nový dobrodružný román, tu fantasy povídky a onehdy jsem viděla, jak jedné ustarané padesátníci nenápadně podstrčila *Tvé vnitřní dítě musí najít domov*. Čtenáři jsou s její předvolbou většinou spokojeni, paní tu dělá už přes třicet let, ve svých čtenářích se vyzná.

V mém případě je to ale oříšek, protože můj knižní profil se mění jako chameleon. Jednou se zdánlivě zajímám o fotbal (kniha *Chuligán*), jindy o zemědělství (*Starý kraj a Beton a hlína*), o transgender problematiku (*Dívka, žena jiné*) a jistou dobu jsem sháněla knihy s nacistickou tematikou (*Co to má co dělat se mnou?*). Co si paní knihovnice musí o mně myslet? Jsem snad transfotbalista s láskou k rodné hroudě, který má na zádech vytetovaný hákový kříž?

„Každě jsme nějakéj,“ podotkne paní, když jí příště na pult vyskládám knihy o duševních poruchách. Tentokrát překládám knihu o terapeutické komunitě (*Stovka černých šicích strojů*). Snažím se tvářit neutrálně, já přece žádnou poruchou netrpím. Úsměv mám přesto jaksi dřevěný, umělý, snad si paní podle mého výrazu obličeje nemyslí, že jsem paranoidní schizofrenik?

Poslední dobou si ale trochu vylepšuju profil: půjčuju si knihy od Platona, Aristotela, Montaigneho, Maslowa, Orwella a Woolfové, v nichž hledám citáty pro knihu *Sitopia*. Paní knihovnice mě jistě pochválí, takové knihy čte přece skutečný znalec.

Paní knihovnice se ale zmýlit nenechá. Načte mi knihy bez hnutí brvou, otočí se, sáhne za sebe na poličku a podá mi knihu se žlutou obálkou. „Tohle si přečtete, mladá paní,“ mrkne na mě jedním okem.

Na obalu stojí: *Malý pražský erotikon*. S výmluvným pohledem ukážu na hromádku knih: vy to snad nevidíte, paní? Teď jsem přece intelektuálka, tak co mi tu cpete nějakého Hartla?! To je přece zábava pro neuspokojené paničky středního věku!

Paní knihovnice na mě hledí skrz čtecí brýle, tváří se neoblomně. „Jen si to vezměte, ono vám to neuškodí.“

Pokoutně se rozhlédnu, jestli mě někdo nevidí, a pak knihu shrábnu do kabelky. „Asi máte pravdu,“ řeknu knihovnici.

Viktorie Hanišová je českou spisovatelkou a překladatelkou z německého a anglického jazyka.

Mezinárodní knihovnická konference

Knihovna ve 21. století knihovna žije

#komunitní
#smart
#trendy

15.–16. 2. 2022
Slezská univerzita v Opavě

www.k21.fpf.slu.cz